

Taskforce kindermishandeling
en seksueel misbruik

IK KIJK NIET WEG

EINDRAPPORT
TASKFORCE KINDERMISHANDELING
EN SEKSUEEL MISBRUIK

NOVEMBER 2016

Inhoud

Voorwoord: 'Wie één kind redt, redt de wereld'	4
Deel I Naar een Nationaal programma kindermishandeling en huiselijk geweld	6
1 Inleiding	8
2 Reikwijdte van het Nationaal programma	9
3 Inhoud van het Nationaal programma	10
4 Organisatie en inbedding van het Nationaal programma	13
Deel II Rapportage	14
1 Inleiding	16
2 Meer informatie delen	22
3 Meer kinderen op de radar	26
4 Minder kinderen de dupe van vechtscheidingen	30
5 Meer aandacht voor seksueel misbruik van kinderen met een verstandelijke beperking	34
6 Wetenschappelijk onderzoekprogramma naar effectiviteit	36
7 Activeren van bestuurders	38
8 Activeren van professionals	44
9 Activeren van burgers	50
Bijlage a Indicatoren monitor Nationaal programma	52
Bijlage b Overzicht producten en activiteiten	53
Bijlage c Aanbevelingen monitorrapportages	54
Noten	55

Voorwoord

‘Wie één kind redt, redt de wereld’

EBERHARD VAN DER LAAN
Voorzitter van de Taskforce kindermishandeling en seksueel misbruik

Ieder jaar worden in ons land naar schatting 119.000 kinderen thuis mishandeld, verwaarloosd of misbruikt¹. Dat zijn meer kinderen dan het aantal bezoekers dat de Amsterdam ArenA en De Kuip samen kunnen herbergen. Gemiddeld telt elke schoolklas één slachtoffer. Jaarlijks komen tientallen kinderen om door mishandeling. Naar schatting een op de drie Nederlandse kinderen maakt ooit een vorm van seksueel geweld mee, 41 procent van de meisjes en 23 procent van de jongens².

Waarom wekken deze cijfers zulk een verbijstering? Onder andere omdat we zo slecht op de hoogte zijn: kindermishandeling speelt zich in het verborgene af. Soms lijkt niemand het te zien of te weten. Dat maakt het voor de kinderen nog eens extra pijnlijk: het geeft hen het gevoel dat ze er niet toe doen, dat niemand om ze geeft.

Al jaren zetten professionals en bestuurders van uiteenlopende signatuur zich vol overgave in om kindermishandeling te voorkomen, signaleren, stoppen en behandelen. Maar ondanks alle vergaarde kennis en alle inspanningen lijken de cijfers niet te dalen. We slagen er maar niet in om met elkaar de veiligheid van kinderen te garanderen. Hoe is dat mogelijk? Hoe komt het dat we keer op keer geconfronteerd worden met dat wanhopig makende beeld van een reeks professionals rond dat ene gezin, die ieder een stukje van de puzzel in handen hebben maar er toch niet in slagen die stukjes bij elkaar te leggen, terwijl er met de kinderen iets verschrikkelijk misgaat?

Bij onze instelling in 2012 kregen we de titel ‘Taskforce’ mee. Daaruit sprak een besef van urgentie en een behoefte aan daadkracht. Onze

‘Taskforce kindermishandeling en seksueel misbruik’ werd opgetuigd als een zware, breed samengestelde nationale instantie, met de opdracht onze taak op de meest energieke manier aan te vatten. Welke taak? Het was niet de bedoeling met nieuwe concepten of beleidsvisies te komen. Het ging er niet om iets nieuws te ontwikkelen. Machers moesten we zijn. De bestaande praktijk analyseren, knelpunten benoemen, partijen bij elkaar brengen, aanzetten geven om effectieve stappen te zetten. En het onderwerp agenderen bij politiek en publiek.

De afgelopen vier jaar zijn we diep in de uitvoering gedoken. We zijn doorgedrongen in de weerbarstige praktijk van de mensen ‘in het veld’. Die kennismaking heeft ons geleerd dat extra inzet van bestuurders en professionals niet vanzelf ontstaat, niet vanzelf in stand blijft en ook niet vanzelf tot minder kindermishandeling leidt.

Veel betrokkenen gaan pas echt lopen als ze er in hun eigen functie baat bij hebben. Daarom is het zo belangrijk dat er ook intrinsiek gemotiveerde, oprecht verontruste voorlopers zijn, die anderen kunnen meetrokken. In verschillende regio’s, zoals Limburg en Noord-Nederland, zijn naast ons spontaan toegewijde ‘ambassadeurs’ opgestaan, gezaghebbende figuren met een uitgebreid regionaal netwerk. Onder wethouders en onderwijsbestuurders stonden ‘koplopers’ op, die met hun enthousiasme collega’s aanstaken om ook mee te doen. Een aantal van hen hebben we ten behoeve van dit rapport geïnterviewd; hun ervaringen vindt u terug in de kaders die we in ons verhaal hebben opgenomen.

Maar al doende hebben we ons ook verwonderd over wat we tegenkwamen. Elementaire maar diep verontrustende vragen doemden op. Waarom leggen we ons erbij neer dat een kind na een melding soms wel een jaar lang verstoken blijft van daadwerkelijke hulp? Hoe kan het gebeuren dat er nog steeds zoveel hermeldingen zijn? Wie kan uitleggen dat de relatie van een professional met de ouders in veel gevallen prevaleert boven de veiligheid van een kind? Waarom sluiten we het dossier van een kind waarbij we een ‘niet-pluisgevoel’ hebben omdat we kindermishandeling niet hebben kunnen vaststellen? Als onze auto iets mankeert, blijven we toch ook net zo lang doorzoeken tot we het probleem hebben gevonden? Het dossier mag pas dicht als we hebben vastgesteld dat er geen sprake is van mishandeling!

En hoe is het mogelijk dat er zo weinig aan preventie wordt gedaan? Preventie dient topprioriteit te zijn in het gemeentelijk beleid; zonder goede preventie is het dwalen met de kraan open. Even verrassend is nog een ander manco: we proberen kindermishandeling terug te dringen met behulp van interventies en instrumenten waarvan we niet weten of ze wel ‘werken’. Containers met geld en capaciteit besteden we aan de aanpak van het probleem, maar we hebben geen flauw idee of die inspanningen effectief zijn.

De epidemie van kindermishandeling bestaat al zo lang dat je in de verleiding zou komen die als een soort natuurverschijnsel te zien, als iets waar we niets aan kunnen doen. Als je niet uitkijkt, raak je er als bestuurder, als professional, aan gewend en word je onderdeel van het probleem. Juist daardoor is kindermishandeling een *wicked problem* geworden: een groot, hardnekkig en complex maatschappelijk vraagstuk waarop onze gebruikelijke aanpak afketst.

Juist daardoor ook kunnen we ons niet tevreden stellen met kleine stapjes vooruit. Onze poldercultuur leidt tot compromissen, waarbij de haalbaarheid van een voorstel gebaseerd op de belangen van individuele organisaties vaak prevaleert. Als we werkelijk vooruitgang willen boeken, moeten we een trendbreuk forceren. Dan moeten institutionele en beroepsbelangen wijken in naam van die ene vraag waarover het zou moeten gaan: wat is het beste voor de veiligheid van het kind?

‘Wie één kind redt, redt de wereld.’ Die variant op een oude wijsheid koos ik als motto voor dit voorwoord. Hebben we dat ook waargemaakt in de vier jaar van ons bestaan? Wat hebben wij in relatie tot onze doelstellingen bereikt? In welke opzichten maakten we het verschil?

Er zijn de afgelopen jaren belangrijke initiatieven genomen om de aanpak van kindermishandeling te verbeteren en wij hebben daaraan naar vermogen bijgedragen. We hebben kennis en good practices verspreid, actieplannen geëntameerd, bruggen geslagen tussen organisaties en netwerken aan elkaar geknoopt. We hebben een Week tegen Kindermishandeling op poten gezet die ieder jaar meer publieke aandacht genereert.

Verder hebben we een advies uitgebracht over iets dat ons ernstig verontrust - dat we veel te weinig kinderen op onze radar krijgen. Om daarin verbetering te brengen, hebben we aanscherping van de Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling aangekaart. Mede naar aanleiding van onze gesprekken met de betrokken bewindslieden kwam ook een aantal nieuwe acties op rijksniveau tot stand, zoals extra aandacht voor informatiedeling en de privacywetgeving.

Het zijn belangrijke en op zichzelf veelbelovende ontwikkelingen, maar of ze ook leiden tot daadwerkelijke vermindering van kindermishandeling, is nog maar de vraag. Plannen, regelingen, platforms en andere goede voornemens - de ‘output’ van onze inspanningen - vormen immers geen doel op zich. Willen we het probleem van kindermishandeling werkelijk verlichten, dan is dat hoogstens een begin. Je kunt nog zulke mooie congressen houden, maar daar is geen kind mee geholpen.

Van resultaat kunnen we pas spreken als we ook ‘outcome’ hebben geboekt: als we ertoe hebben bijgedragen dat dat spreekwoordelijke ene kind is gered. Als de gevolgde aanpak heeft geleid tot een substantiële en duurzame vermindering van het aantal jaarlijks mishandelde en misbruikte kinderen. En dat hebben we in Nederland nog lang niet bereikt.

De grondtoon van onze rapportage kan door dit alles niet anders dan ambivalent zijn. Hieronder geven wij een verantwoording van onze inspanningen, onze activiteiten en de geboekte resultaten. Dat is een lange lijst, waarvan we een samenvatting geven in bijlage b. Maar tegelijk slaan we alarm, want we moeten ook onder ogen zien wat we als Taskforce níét hebben kunnen realiseren. In de strijd tegen kindermishandeling wordt onvoldoende resultaat geboekt, terwijl de persoonlijke en maatschappelijke gevolgen enorm zijn. We gaan dus ook in op de knelpunten die we constateren bij het scheiden van onze Taskforce, en op de vraag wat er verder moet worden gedaan om het aantal jaarlijks mishandelde en misbruikte kinderen substantieel naar beneden te krijgen.

Bij onze kennismaking met de mensen in het veld en de problemen waarmee zij worstelen, bleek ons dat het huidige beleid en de uitvoering daarvan ontoereikend zijn om feitelijk resultaat te boeken. Om de noodzakelijke trendbreuk te bewerkstelligen, is een gezamenlijke krachtsinspanning nodig in de vorm van een breed Nationaal programma kindermishandeling en huiselijk geweld, dat concrete doelstellingen en acties bevat op zowel beleids- als uitvoeringsniveau.

Wij openen onze eindrapportage met een omschrijving van de kernonderdelen van dit programma. Daarna geven wij in deel II een overzicht van onze inspanningen gedurende de afgelopen vier jaar en de resultaten daarvan.

Eberhard van der Laan
Voorzitter van de Taskforce kindermishandeling en seksueel misbruik

DEEL 1

NAAR EEN NATIONAAL PROGRAMMA KINDERMISHANDELING EN HUISELIJK GEWELD

1. Inleiding

Kindermishandeling en seksueel misbruik zijn problemen van enorme omvang, complexiteit en urgentie. Jaarlijks worden 119.000 kinderen mishandeld of misbruikt, een gruwelijk hoog aantal. Dat aantal krijgen we maar niet naar beneden, ondanks alle inspanningen. Daarom mogen we ons niet tevreden stellen met kleine stapjes vooruit. Willen we werkelijk vooruitgang boeken - aanzienlijk minder verwaarloosde, mishandelde en misbruikte kinderen dus -, dan zullen we een trendbreuk moeten forceren en nieuwe maatregelen moeten treffen.

De opdracht om te komen tot een effectief stelsel voor zo'n trendbreuk ligt allereerst op landelijk niveau. Het rijk is verantwoordelijk voor de naleving van internationaalrechtelijke verplichtingen, zoals het Internationaal verdrag voor de rechten van het kind, het Verdrag van Istanbul en het Verdrag van Lanzarote. Ook kunnen sommige onmisbare elementen van dit stelsel, zoals adequate wet- en regelgeving en monitoring van de gewenste landelijke trendbreuk, alleen op nationaal niveau worden gerealiseerd.

Naast deze landelijke verantwoordelijkheid bestaat er ook stelselverantwoordelijkheid op lokaal niveau, bij gemeenten, wethouders en burgemeesters. Beide niveaus zijn voor een goede uitoefening van hun taak op elkaar aangewezen. Het lokale niveau kan alleen werken met landelijke steun, zoals een goed werkende

strafrechtketen en een duidelijke meldcode. Andersom kan het rijk zijn verplichtingen niet nakomen als lokale verantwoordelijkheden niet helder zijn belegd en worden nagekomen.

De noodzaak van het realiseren van een trendbreuk rechtvaardigt het afkondigen van een Nationaal programma kindermishandeling en huiselijk geweld met een grote reikwijdte en een ruime doorzettingsmacht. Dit nationaal programma bevat concrete, op outcome gerichte doelstellingen en SMART geformuleerde acties op zowel beleids- als uitvoeringsniveau, en zowel landelijk als regionaal en lokaal. Het programma ressorteert onder een coördinerend minister.

Met dit programma - en met de inzet van alle bestuurders en professionals op nationaal, regionaal en lokaal niveau - willen we het aantal mishandelde kinderen binnen tien jaar halveren. Daarvan moet twintig procent in de eerste vijf jaar bereikt zijn en dertig procent in de laatste vijf jaar.

Al in september 2014 bepleitten wij in een brief aan de bewindspersonen van VenJ en VWS dat de beide ministeries hun acties onderbrengen in één 'breed gedragen, samenhangend meerjarenprogramma'. Nu, twee jaar later, gaan we een flinke stap verder in reikwijdte en participatie van bestuurders en professionals, zoals we hieronder toelichten.

2. Reikwijdte van het Nationaal programma

Hoewel het Nationaal programma ressorteert onder een coördinerend minister, is het zoals gezegd méér dan een rijksaangelegenheid. Het is een gezamenlijk programma waarin, behalve de departementen van VenJ, VWS, OCW en SZW, ook participeren: VNG, beroepsverenigingen, koepelorganisaties als GGZ-NL en GGD-GHOR-NL, de strafrechtketen (politie, OM, rechterlijke macht, slachtofferhulp, reclassering, Raad voor de Kinderbescherming), het Nederlands Genootschap van Burgemeesters, een vertegenwoordiging van de 42 centrum-gemeenten, inclusief de G4, alsmede private instellingen. Met het programma richten we ons tot bestuurders, managers, professionals en vrijwilligers in alle sectoren en beleidsvelden die met kinderen te maken hebben.

Het programma richt zich ook op het bedrijfsleven: bedrijfsartsen, bedrijfsmaatschappelijk werkers en vertrouwenspersonen dienen de kindcheck uit de Meldcode toe te passen.

Ook organisaties en professionals die zich bezighouden met volwassenen worden aangesproken. Het gaat daarbij met name om ouders die in een kwetsbare positie verkeren, bijvoorbeeld vanwege GGZ-problematiek, verslaving, armoede, werkloosheid of criminaliteit. Hun kinderen lopen een verhoogd risico op mishandeling en seksueel misbruik.

Hetzelfde geldt voor kinderen met een verstandelijke beperking, vluchtelingenkinderen en kinderen die leven in een cultuur waarin eerge relateerd geweld, genitale verminking en kindhuwelijken voorkomen. Deze groepen bijzonder kwetsbare kinderen zien wij vaak over het hoofd. Zij verdienen als geen ander onze bescherming.

Last but not least: ook de burger wordt aangesproken in het Nationaal programma. De veiligheid van onze kinderen is van ons allemaal, in al onze maatschappelijke hoedanigheden: van ouder, bestuurder en professional tot sportcoach, verenigingslid, buurman en voorbijganger.

Wij hebben er bewust voor gekozen kindermishandeling en huiselijk geweld onder te brengen in één programma, omdat tussen die twee probleemvelden een nauwe samenhang bestaat. In gezinnen waar kinderen worden mishandeld, komt vaak ook partnergeweld voor. En ook als de mishandeling niet op het kind zelf is gericht, kan het getuige zijn van geweld tussen ouders als een vorm van mishandeling worden geduid. De meeste bij de aanpak van kindermishandeling betrokken organisaties, zoals Veilig Thuis, richten zich tevens op huiselijk geweld.

3

Inhoud van het Nationaal programma

Bij het uitwerken van het programma wordt input gevraagd van alle partijen die er in participeren. Waar een landelijke verantwoordelijkheid ligt, moet die op dat niveau worden geconcretiseerd en verantwoord. Dit geldt bijvoorbeeld voor organisaties van VenJ en voor OCW als het om bepaalde verplichtingen binnen het onderwijs gaat.

De doelstelling van vijftig procent reductie moet op lokaal niveau vertaald worden in concrete, meetbare doelstellingen in termen van outcome. De gemeenten dienen deze doelstellingen op te stellen in samenwerking met OM, politie, onderwijs, zorg en andere lokale partners. Daarbij moet voor iedere sector worden aangegeven voor welke reductie hij verantwoordelijkheid gaat dragen en welke maatregelen worden voorgesteld om die te bereiken.

Op basis van onze ervaringen in de afgelopen vier jaar vinden wij dat in ieder geval de onderstaande tien punten een plek moeten krijgen in dit programma. Als deze maatregelen niet worden genomen, komt er geen substantiële daling van het aantal jaarlijks mishandelde en misbruikte kinderen.

1 Preventie: topprioriteit

Een trendbreuk is nodig: preventie dient topprioriteit te zijn in het jeugdbeleid van gemeenten. Zonder goede preventie blijft het dweilen met de kraan open.

Wij vinden dat alle aanstaande ouders verplicht voorlichting moeten krijgen over opvoedingsvraagstukken. Na de geboorte moeten evidence-based programma's worden ingezet, gericht op het verbeteren van de ouder-kindrelatie daar waar het dreigt mis te gaan. Daarnaast moeten belangrijke risicofactoren voor kindermishandeling in een gezin, zoals armoede en werkloosheid, worden aangepakt. Om seksueel geweld te voorkomen, moet vooral worden ingezet op plegerpreventie.

Verder moeten gemeenten zorgen voor een laagdrempelig, kosteloos en multidisciplinair inlooppunt waar ouders die een scheiding

overwegen informatie kunnen krijgen over de gevolgen van scheiding voor henzelf, hun partners en hun kinderen.

2 Eerst veiligheid, dan privacy

De mate waarin professionals informatie uitwisselen, kan voor een kind het verschil uitmaken tussen leven en dood. Voor te veel professionals is de veilige weg op dit moment: niet informeren. Dat moet radicaal worden omgedraaid: informatie delen moet norm en verplichting zijn. Het niet delen van informatie die relevant is om de veiligheid van een kind te kunnen vaststellen, moet voor de professional arbeidsrechtelijke of tuchtrechtelijke gevolgen hebben.

3 Meldcode: moet gelden voor meer sectoren

Wij vinden dat de Wet meldcode moet gaan gelden voor advocaten, echtscheidingsmediators, notarissen en andere beroepen met een geheimhoudingsplicht. De wet moet ook gaan gelden voor bedrijven die bij het leveren van hun dienst of product geconfronteerd kunnen worden met uitingen van kindermishandeling of seksueel misbruik (zoals fotolaboratoria en providers van sociale media die foto's of video's aantreffen van kinderen in een seksuele setting).

4 Interventies: voor slachtoffer en pleger

Een grote voorspeller van kindermishandeling is eerdere mishandeling (als slachtoffer of dader). Ongeveer de helft van alle meldingen bij Veilig Thuis betreft een hermelding. Er moet vol ingezet worden op het voorkómen van recidive en intergenerationele overdracht. Plegers moeten veel meer hulp krijgen.

Wij vinden dat, zodra in een gezin mishandeling is geconstateerd, direct evidence-based interventieprogramma's moeten worden ingezet. De hulp mag niet worden beëindigd voordat een duurzaam veilige situatie voor het kind is bereikt. De meest kwetsbare gezinnen moeten langdurig worden ondersteund en begeleid. Zorgaanbieders moeten (trauma)behandeling bieden aan slachtoffer en pleger.

5 Vechtscheidingen: rechten van het kind centraal

In de huidige echtscheidingsprocedure hebben kinderen nauwelijks

iets te vertellen, waardoor zij fijngemalen kunnen worden tussen hun strijdende ouders. Wij vinden dat in die procedure het belang van hun veiligheid en het voorkómen van schade aan hun ontwikkeling een belangrijker plaats moet innemen.

Als er signalen zijn dat scheidende ouders er niet in slagen 'goed en veilig' uit elkaar te gaan, moet de Raad voor de Kinderbescherming zo spoedig mogelijk een gedegen conflictanalyse uitvoeren. Blijkt daaruit dat het belang van het kind om veilig en onbeschadigd door ouders op te groeien in het geding is, dan dient een bijzonder curator te worden aangewezen, ongeacht de leeftijd van het kind. Deze moet gevraagd en ongevraagd aan de rechter advies kunnen uitbrengen ten behoeve van het kind. De bijzonder curator moet een stevige positie hebben, ook als het gaat om bescherming in tuchtrechtprocedures. Ouders die willen vechten, gaan daar immers mee door, ook tegen de bijzonder curator, die daardoor vleugellam kan worden gemaakt.

Rechters moeten bij hun beslissingen in echtscheidingszaken kunnen beschikken over betere informatie en een beter inzicht in hulpverleningsmogelijkheden dan nu het geval is. Momenteel worden zij vaak geconfronteerd met een wildgroei aan visies, richtlijnen en interventies van de verschillende betrokken beroepsgroepen. Er is dus dringend behoefte aan samenhang, afstemming, 'kwaliteitscontrole' en regie. De Raad voor de Kinderbescherming moet een belangrijke rol spelen bij het ordenen en duiden van informatie en het ontsluiten van interventies. Daarvoor moet een goede landelijke database beschikbaar komen.

6 Kinderen met een verstandelijke beperking: een zeer kwetsbare groep

Kinderen met een verstandelijke beperking lopen drie tot vijf keer zo veel risico op mishandeling of misbruik als andere kinderen, als zij in een instelling verblijven zelfs negen keer zo veel. Bovendien zijn er voor hen nauwelijks evidence-based interventies voor preventie, signalering, opsporing en behandeling voorhanden.

Signalen van mishandeling of misbruik binnen instellingen komen uiterst zelden op de radar van Veilig Thuis. Dat komt doordat de

meeste instellingen in hun interne procedures hebben opgenomen dat zij zelf 'meldingen' afhandelen. Dit geldt in versterkte mate voor instellingen waar naast kinderen ook volwassenen met een verstandelijke beperking verblijven. Wij vinden dat alle instellingen voor volwassenen en kinderen met een verstandelijke beperking bij signalen van mishandeling of misbruik melding moeten doen bij Veilig Thuis.

Daarnaast bevelen wij aan dat instellingen waar kinderen met een verstandelijke beperking verblijven of die met hen te maken kunnen krijgen zoals Veilig Thuis en Centra voor Seksueel Geweld, beter worden toegerust voor de omgang met deze kwetsbare groep. Denk hierbij bijvoorbeeld aan kennis van professionals en op maat gesneden hulpaanbod.

7 Wetenschappelijk onderzoek naar de effectiviteit van interventies en instrumenten: weten wat werkt

Het inzetten van interventies en het hanteren van instrumenten zonder dat we weten of deze effectief zijn, is op dit moment onvermijdelijk, maar eigenlijk ethisch discutabel. Het is zelfs mogelijk dat we interventies aanbieden die contraproductief werken. Het rijk dient over een periode van tien jaar jaarlijks drie miljoen euro ter beschikking te stellen voor het uitvoeren van effectgericht onderzoek. De basis hiervoor ligt in de agenda voor wetenschappelijk onderzoek naar de effectiviteit van instrumenten en interventies ter bestrijding van kindermishandeling, die wij samen met ZonMW hebben geïnitieerd.

8 Gemeentelijke regie: sturen op outcome

Wethouders dienen vanuit de gemeentelijke regierol stevig te sturen op maatregelen die bijdragen aan vermindering van kindermishandeling. Zij moeten zorgen voor een lokaal/regionaal gedeelde eenduidige visie op de aanpak van kindermishandeling, voor meetbare doelstellingen op outcome-niveau en voor resultaatsafspraken met de bestuurders van de samenwerkingspartners. Onder andere via hun inkoop- en subsidiebeleid kunnen wethouders sturen op naleving van de samenwerkingsafspraken en de meldcode (inclusief kindcheck) en op het beleggen van de aandachtsfunctie binnen betrokken organisaties.

4. Organisatie en inbedding van het Nationaal programma

Ook op uitvoeringsniveau is een strakke en eenduidige regie van levensbelang. Het ontbreken daarvan heeft in het verleden tot ernstige calamiteiten geleid. De verschillende instanties die zich voor een gezin inspannen, moeten worden aangestuurd door één verantwoordelijke casusmanager, die deze taak blijft uitoefenen totdat vaststaat dat de veiligheid van het kind duurzaam is gegarandeerd.

9 Verbinding tussen zorg en veiligheid: regie op het totaal

Bij de aanpak van kindermishandeling zijn veel organisaties betrokken, ieder met hun eigen taak en verantwoordelijkheid. Daarbij sluiten met name de domeinen van zorg en veiligheid vaak niet goed op elkaar aan. Voor een doorlopende verbinding van deze organisaties en een goede samenwerking is regie op het geheel noodzakelijk. Eén persoon dient, op zowel bestuurlijk als ambtelijk als casusniveau, deze regie te voeren, ook al is hij formeel niet als enige verantwoordelijk.

De lokale verantwoordelijkheid voor het stelsel dat zorg en veiligheid verbindt, begint en eindigt bij burgemeester en wethouders. Op bestuurlijk niveau is óf de burgemeester óf de wethouder regievoerder. Wij vinden dat iedere gemeente/regio bij de aanpak van kindermishandeling een stuurgroep Veiligheid en Zorg moet hebben, waarin bestuurders van alle samenwerkingspartners uit zorg, politie en OM op het hoogste niveau overleg voeren. Deze bestuurlijke sturingstafel wordt doorgezet naar ambtelijk en casusniveau, waarbij zorg- en veiligheidspartners hun operationele aanpak structureel op elkaar afstemmen.

Iedere gemeente dient een veiligheidsplan te hebben waarin de samenwerkingsafspraken (onder andere over melden, informatie delen, wie wat wanneer onderzoekt, en wie wat doet om onveilige situaties te beëindigen) zijn vastgelegd. Politie en OM moeten in strafzaken informatie van Veilig Thuis betrekken bij hun onderzoek en aanpak. VenJ heeft hierbij vanzelfsprekend de politieke eindverantwoordelijkheid.

Jaarlijks moeten burgemeester en wethouders aan de gemeenteraad verantwoording afleggen over het resultaat van deze samenwerking, waaronder zowel de harde cijfers (goede registratie is dus essentieel) als de kwaliteit van de samenwerking worden verstaan. Mocht er sprake zijn van aantoonbaar en verwijtbaar gemeentelijk falen met ernstige gevolgen voor een kind (sterfgeval, blijvend letsel), dan zou het gemeentebestuur zich moeten afvragen of het daaraan geen politieke consequenties moet verbinden.

10 Opleiding en ontwikkeling van professionals: permanente educatie

Professionals dienen permanent te worden bij- en nageschoold. Er wordt een 'kindveiligheidsbrevet' geïntroduceerd voor alle professionals in alle sectoren die met kinderen werken: een certificaat waaruit blijkt dat zij signalen herkennen die kunnen wijzen op kindermishandeling of seksueel misbruik, en dat zij weten hoe daarmee om te gaan. Alle betrokken professionals dienen over het kindveiligheidsbrevet te beschikken en het moet elke vijf jaar worden hernieuwd.

Aansturing

Willen we het Nationaal programma toerusten met de statuur en het gezag dat passend is bij de enorme opgave waarvoor het is bedoeld, dan moet het binnen het kabinet verankerd zijn. Wij adviseren dan ook een coördinerend minister voor kindermishandeling en huiselijk geweld aan te wijzen.

Binnen het programmateam dienen kennis en ervaring met de aanpak van kindermishandeling in de praktijk vanuit alle sectoren en doelgroepen stevig verankerd te zijn. Als het hele netwerk van bestuurders en professionals tot wie het Nationaal programma zich richt, in het team vertegenwoordigd is, kan het optimaal bijdragen aan draagvlak, proces en resultaat.

Verder moet de uitvoering van het programma voor een langere periode verzekerd zijn. Daarom adviseren wij een looptijd van ten minste tien jaar. Gerichtte persoonlijke en structurele aandacht is nodig om kindermishandeling op de agenda te krijgen en te houden. Die aandacht mag niet verslappen. Het programmateam dient daarom substantiële inzet te reserveren om de acties van het veld te ondersteunen en aan te jagen.

Monitorfunctie

Wij vinden dat de uitvoering van het Nationaal programma jaarlijks getoetst moet worden: zijn we met beleid en uitvoering (op zowel gemeentelijk als landelijk niveau) op de goede weg om de reductiedoelstelling van twintig, respectievelijk vijftig procent te bereiken? Zo nee, wat gaan we doen om dit bij te sturen? Wij zijn van mening dat de coördinerend minister deze toetsing zelf moet entameren en jaarlijks de Tweede Kamer moet informeren over voortgang en resultaten.

De Nationale Prevalentiestudie dient iedere vijf jaar te worden uitgevoerd. Wij vinden dat deze steeds op basis van dezelfde onderzoekopdracht en aan de hand van dezelfde indicatoren moet worden verricht, om continuïteit en vergelijkbaarheid van de data te kunnen garanderen.

Voor een goede monitor zijn twee dingen essentieel: de informatie is op orde en ze is goed geregistreerd. Alleen als hieraan is voldaan, kan aan de hand van indicatoren de voortgang worden gemeten. Met de registratie van essentiële gegevens moet onverwijld worden gestart.

In bijlage a werken wij voor de kernonderdelen van het Nationaal programma een aantal indicatoren uit. Aantallen zijn overigens niet zaligmakend. Veel hangt af van een zorgvuldige interpretatie van de gegevens in combinatie met situationele factoren.

DEEL 2

RAPPORTAGE

1.

Inleiding

Tal van partijen zetten zich al jaren in om de hoge prevalentie van kindermishandeling en seksueel misbruik terug te dringen. Tot nu toe zonder zichtbaar resultaat. Om daarin verandering te brengen, stuurden de staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en de minister van Veiligheid en Justitie in 2011 het actieplan 'Kinderen veilig' (Actieplan aanpak kindermishandeling 2012-2016) naar de Tweede Kamer. Daarin gaven zij aan waarop de rijksoverheid in de genoemde periode wilde inzetten bij de aanpak van kindermishandeling en seksueel misbruik. Tot de geformuleerde voorname behoorde de instelling van een 'Taskforce van ambassadeurs' om 'de aanpak van kindermishandeling hoog op de agenda te zetten.'

Een jaar later werd de Taskforce kindermishandeling en seksueel misbruik opgericht als een onafhankelijk orgaan, bestaande uit tien leden die direct betrokken zijn bij de strijd tegen kindermishandeling. Onder hen zijn professionals, leidinggevend en bestuurders van betrokken organisaties en een wetenschapper.

Samenstelling van de Taskforce

Eind 2016 bestond de Taskforce uit de volgende leden:

- **Eberhard van der Laan**, burgemeester van Amsterdam (voorzitter)
- **Diana Monissen**, voorzitter Raad van Bestuur van het Prinses Máxima Centrum voor kinderoncologie (vicevoorzitter)
- **Lenneke Alink**, hoogleraar forensische gezinspedagogiek Universiteit Leiden en bijzonder hoogleraar kindermishandeling VU
- **Janet ten Hoop**, plaatsvervangend hoofdofficier van justitie
- **Hugo de Jonge**, wethouder onderwijs, jeugd en zorg gemeente Rotterdam
- **Peije de Meij**, directeur Operatiën, Staf Korpsleiding Nationale Politie
- **Niko Persoon**, voorzitter College van Bestuur van de Stichting Zaan Primair, Zaanstad
- **Elise van de Putte**, kinderarts Wilhelmina Kinderziekenhuis UMC Utrecht
- **Aafke Scharloo**, klinisch psycholoog/orthopedagoog, gespecialiseerd in kinderen met ontwikkelingsproblemen, seksueel misbruik, mishandeling en trauma
- **Corinne Dettmeijer**, Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (waarnemend lid)

De volgende personen zijn eerder lid van de Taskforce geweest:

- **Erik Dannenberg** (juni 2012 - juni 2014), destijds wethouder gemeente Zwolle
- **Frans Heeres** (juni 2012 - januari 2014), destijds korpschef regiopolitie Midden- en West-Brabant
- **Annemarie Penn - te Strake** (juni 2012 - april 2015, vicevoorzitter), destijds lid van het College van procureurs-generaal
- **Jan-Dirk Sprokkereef** (juni 2012 - februari 2016, vanaf juni 2015 vicevoorzitter), destijds bestuurder Samen Veilig Midden-Nederland

Eberhard van der Laan

Diana Monissen

Lenneke Alink

Janet ten Hoope

Hugo de Jonge

Peije de Meij

Niko Persoon

Elise van de Putte

Aafke Scharloo

Corinne Dettmeijer

Erik Dannenberg

Frans Heeres

Annemarie Renn - te Strake

Jan-Dirk Sprokkereef

De opdracht

In het Instellingsbesluit van 31 augustus 2012 gaven de bewindslieden ons voor een periode van vier jaar de volgende opdrachten mee:

- **Monitoren:** toezien op de uitvoering van de acties door de rijksoverheid, zoals neergelegd in het actieplan 'Kinderen veilig'.
- **Faciliteren en aanjagen:** bestuurders en professionals in het veld ondersteunen bij het agenderen van de acties uit het actieplan en helpen bij het oplossen van de problemen waar ze bij de uitvoering tegenaan lopen.
- **Bewust maken:** activiteiten initiëren en stimuleren die ertoe bijdragen dat in de samenleving een besef van urgentie en verantwoordelijkheid groeit om kindermishandeling tegen te gaan.

De monitor

Ten behoeve van de eerste opdracht - toezien op de uitvoering van de acties van het rijk - hebben wij een monitor ontwikkeld waarin wij rapporteerden over de voortgang van het actieplan 'Kinderen veilig'. Later werden ook de aanbevelingen van de commissie-Samson (over seksueel misbruik van door de overheid uit huis geplaatste kinderen) in deze monitor opgenomen, voor zover zij tot het rijk waren gericht.

De monitor is vijf keer verschenen. In de laatste monitor, van november 2014, gaven wij een overzicht van de stand van zaken rond de uitvoering van de 29 actiepunten uit het actieplan. Negen acties waren uitgevoerd, vier liepen (verder) uit; het overgrote deel verliep volgens plan.

Wij hebben in de monitorrapportages ook een reeks aanbevelingen gedaan. Zo adviseerden wij meer samenhang en doelgerichtheid tussen de rijksacties aan te brengen en de actie 'evaluatie regierol gemeenten' hoge prioriteit te geven. Ook adviseerden we tot effectonderzoek over te gaan en acties te ontwikkelen om meer

kinderen op de radar te krijgen. Een overzicht van de aanbevelingen is te vinden in bijlage c.

Naar aanleiding van de Midterm Review van het actieplan 'Kinderen veilig' in 2014 werden onderdelen van het rijksbeleid in het plan gewijzigd. Op grond daarvan heeft het rijk ons verzocht de monitoropdracht niet verder voort te zetten en in de resterende looptijd alle energie te steken in ondersteuning van het veld. Mede naar aanleiding van onze eigen terugblik medio 2014 hebben we onze activiteiten verder toegespitst op het bieden van hulp bij het oplossen van knelpunten binnen en tussen de achterbannen van de Taskforceleden. Daarnaast bleven wij het thema kindermishandeling agenderen bij het algemeen publiek en bij specifieke doelgroepen.

Casusanalyse en knelpunten

Om meer inzicht te krijgen in de knelpunten, hebben wij samen met professionals en bestuurders uit de zorg en het strafrecht in Amsterdam en de drie noordelijke provincies ruim twintig complexe praktijkvoorbeelden onderzocht waarbij ernstige zorgen bestonden over de veiligheid van kinderen. De bevindingen van deze casusanalyse en de daaruit af te leiden leerpunten vormden een belangrijke basis voor onze inzet.

De knelpunten die uit de casusanalyse naar voren kwamen, laten zien hoe ingewikkeld en hardnekkig de problematiek is. De belangrijkste zijn:

- **Onvoldoende feitenonderzoek.** Men verricht onvoldoende onderzoek naar de achtergrond van ouders, de kwaliteit van de ouder-kindrelatie, de feitelijke vaststelling van kindermishandeling en de mate waarin de ontwikkeling van het kind wordt bedreigd.
- **Onvoldoende zicht op de effectiviteit van interventies.** Er zijn onvoldoende 'evidence based' interventies beschikbaar voor gezinnen, slachtoffers en daders. Wetenschappelijk onderzoek naar de effectiviteit van interventies vindt nauwelijks plaats. Daardoor zetten professionals interventies in en hanteren zij instrumenten zonder te weten of die wel effectief zijn.
- **Moeizame samenwerking.** De samenwerking tussen organisaties verloopt in veel gevallen stroef. Te vaak werken zij vanuit verschillende visies en belangen en bestaat er onduidelijkheid over de rol- en taakverdeling. Beroepsoriëntatie, denkkader en taalgebruik kunnen langs elkaar heen schampen of zelfs haaks op elkaar staan. Zo sluiten de zorg- en de justitieketen onvoldoende op elkaar aan. Dat levert allerlei rafelranden op in de hulpverlening. Een andere oorzaak van falende samenwerking is dat overheden en zorgverzekeraars de uitvoerende organisaties stuk voor stuk 'afrekenen' op hun eigen prestaties, en niet op de gezamenlijke aanpak en de effecten daarvan voor het kind.
- **Te weinig informatie delen.** Het huidige systeem levert zoveel barrières op dat er vaak géén informatie wordt gegeven. Zo bestaat er een spanning tussen het recht op privacy en het delen van informatie. Ook kan er sprake zijn van botsende belangen tussen ouder en kind. Dit belemmert het zicht op de veiligheid van kinderen, een soepele samenwerking, goed feitenonderzoek en het inzetten van de juiste interventies.

- **Lang wachten met ingrijpen.** Voor teveel professionals met een vermoeden van kindermishandeling is de veilige weg op dit moment: niet-handelen. Menigeen wacht te lang met ingrijpen en het inzetten van de juiste specialistische interventies. Oorzaken zijn, naast capaciteitsproblemen en wachtlijsten: ingewikkelde wet- en regelgeving, het niet herkennen van de complexiteit en samenhang van de problematiek, en teveel aandacht voor kortetermijnresultaten, waarbij eenmaal ingezette veranderingen niet worden geborgd. Daarnaast kan 'handelingsverlegenheid' een rol spelen - in meer directe bewoordingen: een gebrek aan lef. Professionals schrikken ervoor terug ongemakkelijke kwesties en zorgen aan de orde te stellen in de organisatie, met ketenpartners, met ouders en met kinderen.
- **Te weinig centrale regie.** Het maken van samenwerkingsafspraken is natuurlijk geen doel op zich. Het gaat erom dat die afspraken ook worden nageleefd en daarvoor is centrale regie nodig. Die ontbreekt vaak. Op lokaal niveau, maar ook landelijk ervaren bestuurders en professionals geen duidelijke visie en regie waar het gaat om de aanpak van kindermishandeling. Dat leidt ertoe dat er veel soloacties worden ondernomen. Als er wel sprake is van samenwerking, wordt die vaak weinig doortastend aangestuurd, waardoor de traagste loper het tempo dicteert.

Aanpak van de knelpunten

Sommige van deze knelpunten moeten worden opgelost op uitvoeringsniveau. Een professional of andere betrokkene die bij een bepaald kind of gezin een 'niet-pluisgevoel' krijgt, moet meteen in actie komen, zodat potentieel onveilige situaties onmiddellijk worden gestopt. Handelen is de nieuwe norm. We mogen een kind pas 'loslaten' als vaststaat dat er geen sprake is van mishandeling. Eerder nooit.

Deze norm kan naderbij worden gebracht door een betere regievoering door gemeenten, betere samenwerking tussen disciplines, meer informatiedeling, een betere training van professionals en een duidelijker afstemming van verantwoordelijkheden. Wij hebben deze knelpunten op het vlak van de uitvoeringspraktijk aan de orde gesteld bij onze vele initiatieven in het veld, waarvan we in de volgende hoofdstukken verslag doen.

Andere knelpunten zijn systeemgebonden; oplossingen moeten hier op nationaal niveau worden gezocht. Zo stelden we bij onze casusanalyse vast dat organisaties vaak te verschillend worden aangestuurd en gefinancierd om effectief te kunnen optreden. Sommige belemmeringen kunnen worden opgeheven door de betrokken departementen, andere door de verantwoordelijke bestuurders binnen de uitvoerende organisaties.

Actiepunten

Inhoudelijk hebben wij de gegeven opdracht uitgewerkt tot een serie punten die wij in ieder geval wilden aanpakken. Soms hebben we als gevolg van de actualiteit en nieuwe inzichten actiepunten toegevoegd of bestaande bijgesteld. In dit tweede deel van onze eindrapportage geven wij per actiepoint aan wat wij hebben ondernomen en gerealiseerd.

Handelingsverlegenheid: 'Je komt elkaar tegen op het voetbalveld'

Ook op het Friese platteland wordt kindermishandeling soms te laat gesignaleerd of worden signalen niet doorgegeven. 'De relatie met ouders wordt dan als belangrijker ervaren dan het contact met het kind,' zegt Frans Kloosterman, wethouder van de gemeente Weststellingwerf. 'Het is ook lastig, zeker in een kleine gemeenschap. De helft van de scholen in Friesland heeft minder dan honderd leerlingen. Docenten kennen alle ouders persoonlijk en komen die ook tegen op het voetbalveld. Dat maakt het extra moeilijk om een signaal over hen door te geven. Wat zou helpen, is een bekend vertrouwd gezicht in de school aan wie je als docent je zorgen doorgeeft en die dan vervolgens het gesprek met de ouder aangaat. Dat proberen we vanuit de gemeente te faciliteren door bijvoorbeeld een maatschappelijk werker in de school te positioneren.'

2.

Meer informatie delen

De mate waarin professionals informatie uitwisselen, kan voor een kind het verschil uitmaken tussen leven en dood. Toch leert onderzoek nadat een kind door mishandeling om het leven is gekomen, keer op keer dat betrokken professionals onvoldoende informatie deelden over de thuissituatie van het kind waarover zij zich zorgen maakten. Daardoor had niemand een volledig beeld, met fatale gevolgen voor de veiligheid van het kind.

Deze terughoudendheid kan grotendeels worden teruggevoerd op onduidelijkheid, onzekerheid en 'handelingsverlegenheid'. Professionals worden gebombardeerd met hooggestemde beginselen en institutionele normenkaders, waarbij het vaak zoeken is naar de behoeften van de cliënt.

En naar die van de professional zelf, want die raakt in de brij van normen en protocollen ook makkelijk de weg kwijt. Vaak heeft hij een gebrekkig inzicht in wat hij nu wel en niet mag van de wet en volgens zijn beroepsorganisatie, en is hij onzeker over de vraag wanneer hij wel of niet moet melden bij Veilig Thuis. Dat kan een groot struikelblok vormen omdat de identiteit en cultuur van de organisatie erbij in het geding zijn.

Eerst veiligheid, dan privacy

Kwesties van privacy spelen hierbij een belangrijke rol. Bescherming van de persoonlijke levenssfeer staat in Nederland hoog aangeschreven. Een enorm aantal wetten, regels, protocollen en beroepscodes maakt het voor professionals moeilijk te doorgronden wat juridisch wel en niet kan. Daarom nemen zij al gauw het zekere voor het onzekere en houden 'vertrouwelijke' gegevens tegen de borst gedrukt. Als het gaat om het delen van informatie hanteren ze het 'nee, tenzij'-principe.

Ook spelen 'culturele' remmingen een rol. Tussen de betrokken disciplines en beroepsgroepen bestaat soms onbegrip of zelfs wantrouwen. Hoe ga jij om met wat bij ons gebruikelijk is? Kan ik er wel op rekenen dat mijn informatie bij jou in goede handen is? Klassiek voorbeeld van zo'n spanningsveld is de (niet-)samenwerking tussen professionals uit de zorg en uit de justitiewereld. Maar het speelt ook binnen een sector. Neem de hulpverlener van een kind en de hulpverlener van diens ouder maar in gedachten.

Het is van het grootste belang dat aan deze mix van terughoudendheid en angst radicaal een einde wordt gemaakt. Zodra de veiligheid van het kind in het geding kan zijn, hoort volgens ons het 'ja, tenzij' te prevaleren: alle relevante informatie moet zo snel mogelijk op tafel komen, zodat een goede inschatting kan worden gemaakt van wat nodig is om de veiligheid van het kind te garanderen. Dat dient voor alle betrokkenen buiten kijf te staan.

Wij vinden dat het delen van informatie verplicht moet zijn. Men kan en mag zich niet langer verschuilen achter privacybepalingen. Hulpverleners en hun juridische adviseurs zouden veel beter op de hoogte moeten zijn van wat wel en wat niet mag. Daarom moeten, vinden wij, de wettelijke (on)mogelijkheden van informatiedeling verplicht onderdeel worden van de opleiding en training van alle mensen die met kinderen gaan werken. Bovendien moet het niet geven van informatie die relevant kan zijn voor het bepalen van de veiligheid van een kind, voor professionals arbeidsrechtelijke of tuchtrechtelijke gevolgen hebben.

Onderwijs: Wat deel je met elkaar?

Ook binnen de school is het delen van informatie over kindermishandeling een heikel punt. Linda Morssinkhof, directeur PO bij OZZ Zwolle en lid van de koplopergroep onderwijs, vertelt: 'We hebben het er over gehad met de Interne Begeleiders van onze scholen: hoe ervaren jullie dit, hoe loopt het? Hun inschatting is dat leerkrachten vermoedens van kindermishandeling weinig met hen bespreken. De docenten vragen zich blijkbaar af of ze het wel goed zien, zijn bang om onterecht te beschuldigen, of twijfelen aan hun eigen pedagogisch inzicht en handelen op dit punt. Als je de prevalentiecijfers van kindermishandeling en gedragsproblematiek bij kinderen ziet, weet je dat IB'ers veel vaker meldingen of adviezen van docenten zouden moeten krijgen.'

Inspanningen en resultaten

Wij hebben de knelpunten en ons standpunt over het delen van informatie in 2015 besproken met de vaste Tweede-Kamercommissie VWS en verder uitgewerkt in een brief aan de Kamer. Ook hebben wij deze kwestie indringend besproken met de betrokken bewindslieden. Zij hebben laten onderzoeken of voor het delen van essentiële informatie wettelijke belemmeringen bestaan wanneer er vermoedens van kindermishandeling zijn. Dat blijkt niet het geval te zijn. Wel zijn de wettelijke bepalingen zo ingewikkeld dat het voor veel hulpverleners niet helder is wat wel en wat niet mag.

Om de kennis omtrent de geldende regelgeving verder te verspreiden, hebben de ministeries van VWS en VenJ informatiebijeenkomsten voor beroepsgroepen belegd en werkateliers georganiseerd waar lokale ketenpartners getraind werden in het delen van informatie in het belang van de veiligheid van het kind. Ook bereiden de ministeries een privacygids voor over het delen van informatie bij vermoedens van kindermishandeling.

Daarnaast hebben wij bij onze contacten in het veld steeds weer benadrukt hoe belangrijk het is dat informatie wordt gedeeld. Dat gaat gemakkelijker als je elkaar kent. Elkaar kennen is elkaar vertrouwen is informatie delen, is onze ervaring. Bij al onze contacten hebben we daarom geïnvesteerd in de groei van netwerken.

Huisartsen: Wat te doen met 'halve signalen'?

'Dit jaar waren we als college op werkbezoek bij de huisartsenpost,' zegt Hans van Daalen, wethouder van de gemeente Barneveld. 'Gevraagd of het thema kindermishandeling daar ook speelt. Ja, het komt heel veel voor, zeiden ze, maar ze vinden het lastig dat ze vaak maar halve signalen zien. Dat zorgt voor handelingsverlegenheid. Daarom willen we de huisartsen ook bij onze aanpak betrekken, onder andere rond het thema informatiedeling. Dat gaat goed, de contacten vanuit de gemeente met huisartsen zijn de afgelopen tijd behoorlijk geïntensiveerd. Ze hebben er behoefte aan te weten dat ze er niet alleen voor staan, met wie ze signalen kunnen bespreken en wat ze kunnen doen.'

3.

Meer kinderen op de radar

Er bestaat geen 'radar' waarop alle kinderen te zien zijn die (potentieel) mishandeld worden. Zulke kinderen komen pas in beeld als huisartsen, leerkrachten, medewerkers van jeugdzorginstellingen, politieagenten en andere professionals dat melden bij Veilig Thuis, het regionale advies- en meldpunt voor huiselijk geweld en kindermishandeling

Sinds medio 2014 zijn professionals wettelijk verplicht bij een vermoeden van kindermishandeling te werk te gaan volgens de 'Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling'. Daarbij worden vijf stappen doorlopen, waarbij de professional zich geleidelijk een oordeel vormt over de juistheid van zijn vermoeden en de vraag of er al dan niet hulp moet komen.

Naar verplichte registratie

De huidige meldcode zadelt een professional als het erop aankomt op met een moeilijke afweging. Luidt de conclusie in stap vier van de code dat kindermishandeling niet kan worden uitgesloten, dan moet hij actie ondernemen, maar hij kan daarbij kiezen uit drie mogelijkheden: zelf hulp verlenen, hulp door derden organiseren of het kind melden bij Veilig Thuis.

Deze keuze is zo moeilijk omdat allerlei, ook oneigenlijke, motieven daarbij een rol kunnen spelen. De professional kan voor melden terugschrikken uit angst om ouders vals te beschuldigen of hun vertrouwen te verspelen. Ook kan er angst voor represailles in het geding zijn, of angst voor het schenden van de privacy, wat tot (tucht) rechtelijke maatregelen zou kunnen leiden. Steeds is het gevolg dat een kind, ook al wordt zijn veiligheid mogelijk bedreigd, buiten beeld van Veilig Thuis blijft. Een andere onbedoelde consequentie kan zijn dat verschillende professionals zonder het van elkaar te weten zelf hulp gaan bieden of organiseren en daarbij dus langs elkaar heen werken. Met als mogelijk gevolg die verbijsterende situatie van tientallen hulpverleners rond één gezin en toch een fatale afloop.

Wij vonden deze stand van zaken zo alarmerend dat wij op dit punt niet wilden volstaan met aanjagen, voorlichten en agenderen. Wij hebben onze opdracht dan ook ruim opgevat en aanbevelingen geformuleerd voor het aanpassen van de geldende wettelijke regeling.

Al in onze eerste monitorrapportage hebben wij deze problematiek aan de orde gesteld. Ook in latere rapportages hebben wij de verantwoordelijke bewindslieden geadviseerd nieuwe activiteiten te ontwikkelen om meer kinderen in het vizier te krijgen. In 2015 hebben wij onze ideeën hierover geconcretiseerd in ons advies 'We missen kinderen', gericht aan de bewindslieden en de Tweede Kamer. Ook zijn we met diverse (koepel)organisaties in gesprek gegaan over dit advies en namen we deel aan het publieke debat in de media over de vragen die het oproep.

'We missen kinderen' deed nogal wat stof opwaaien doordat de voorstellen die wij daarin deden, raakten aan gevoelige kwesties als professionele vrijheid en verantwoordelijkheid en privacy. Wij stelden voor de meldcode op twee onderdelen aan te passen, zodat voor iedere professional helder is dat de gegevens van het kind altijd bij Veilig Thuis moeten worden geregistreerd.

De eerste door ons voorgestelde aanpassing van de meldcode houdt in: als een professional tot de conclusie komt dat kindermishandeling niet valt uit te sluiten en hij kiest er voor in stap 5 van de code zelf hulp te verlenen of hulp te organiseren, dan is hij verplicht de gegevens van het kind door te geven aan Veilig Thuis, dat ze vervolgens moet registreren. Door registratie van die gegevens op één punt komt alle informatie bij elkaar en worden de zorgen van verschillende professionals over eenzelfde kind gekoppeld. Ook wordt daardoor meteen duidelijk of het om een eerste melding of een hermelding gaat. Door dit alles kan eerder worden ingegrepen en effectiever hulp worden geboden.

Na de registratie bepaalt Veilig Thuis samen met de professional wat er verder gebeurt. In sommige gevallen zal hulpverlening zoals door de professional voorgesteld mogelijk zijn en voldoende garantie bieden voor duurzame veiligheid van het kind. In andere moet nader onderzoek door Veilig Thuis plaatsvinden. Welke oplossing ook wordt gekozen, het kind blijft vanaf dat moment op één punt - bij Veilig Thuis - in beeld.

Hiernaast zien wij een tweede mogelijkheid om meer kinderen op de radar te krijgen. Het gaat daarbij om adviesvragen die burgers doen bij Veilig Thuis. Als een burger nu Veilig Thuis belt met zorgen over een kind, wordt dat geregistreerd op naam van de adviesvrager, niet op die van het kind.

Dat betekent dat misschien wel tien mensen zich zorgen kunnen maken, zonder dat duidelijk wordt dat het steeds om hetzelfde kind gaat. Heeft een buurvrouw het kind op straat gezien met blauwe plekken? Vraagt de sportcoach aan Veilig Thuis wat hij moet denken van dat kind dat opeens niet meer met oom mee naar huis wil? Wij willen dat ook bij zo'n adviesvraag de gegevens van het kind worden geregistreerd, wanneer een vermoeden van kindermishandeling niet kan worden uitgesloten. Veilig Thuis kan dan signalen omtrent eenzelfde kind aan elkaar koppelen en zo nodig snel ingrijpen, wat in de huidige situatie niet mogelijk is.

In 2016 heeft de staatssecretaris van VWS zich achter de strekking van het advies 'We missen kinderen' gesteld. In zijn opdracht heeft voormalig Taskforceleider Jan-Dirk Sprokkereef als extern consultant advies uitgebracht hoe de [Wet meldcode en de werkwijze van Veilig Thuis](#) kunnen worden aangescherpt. De staatssecretaris heeft dit advies overgenomen. Ook de Tweede Kamer heeft zich achter het advies gesteld.

Melden of adviseren?

Bij ieder telefoontje naar Veilig Thuis moet de VT-medewerker beslissen of het genoteerd wordt als 'adviesvraag' of als 'melding'. In het laatste geval treedt een heel protocol in werking: veel werk voor VT. Er kan dus een verleiding bestaan om te kiezen voor de eerste mogelijkheid. Paul van der Velpen, directeur van GGD Amsterdam, pleit ervoor om, als VT gebeld wordt, niet al bij aanvang het onderscheid tussen advies en melding te maken. 'Luister en vraag door,' adviseert hij. 'Bepaal vervolgens, zo veel mogelijk samen met de beller, wat er moet gebeuren op basis van de besproken situatie. Daaruit volgt dan vanzelf de richting of het een adviesvraag dan wel een melding wordt.'

Wij vinden het advies-Sprokkereef een stevige stap in de goede richting. Sprokkereef pleitte niet voor een algemene, in alle gevallen geldende 'registratieplicht'. Er moet wel sprake zijn van een bepaalde mate van ernst. Wij sluiten ons daarbij aan. Wij ondersteunen zijn voorstel dat de beroepsverenigingen de veldnorm die bepaalt bij welke mate van ernst melding bij Veilig Thuis moet plaatsvinden, zelf opstellen, samen met Veilig Thuis en ervaringsdeskundigen. Wij pleiten voor een intersectorale veldnorm, met nadere uitwerking op maat in de diverse beroepsgroepen.

In onze reactie op het advies van Sprokkereef gaan we op een enkel punt iets verder. Zo vinden wij dat professionals in alle beroepsgroepen die onder de Wet meldcode vallen, in stap 2 van de meldcode verplicht advies moeten vragen aan Veilig Thuis, zoals al gebeurt in de medische sector. Ook zijn wij van mening dat Veilig Thuis, indien het bij een adviesvraag ernstige signalen van mogelijke kindermishandeling krijgt, tot het uiterste moet gaan om de beller te bewegen een melding te doen.

Wij realiseren ons dat deze voorstellen een uitbreiding van de rol van Veilig Thuis betekenen. Niet alle 26 Veilig Thuis-organisaties zullen die nieuwe rol gemakkelijk oppakken, zeker waar bij vele de samenvoeging van de Advies- en Meldpunten Kindermishandeling en de Steunpunten Huiselijk Geweld nog niet tot een stabiele en stevige organisatie heeft geleid. Zij zullen alle zeilen moeten bijzetten om optimaal voorbereid te zijn op de rol die zij in het kader van de Wet meldcode hebben gekregen. Wij ondersteunen daarom van harte het advies van Sprokkereef dat we voluit moeten blijven investeren in scholing en deskundigheidsbevordering van professionals bij Veilig Thuis en andere relevante organisaties.

De meldcode en de werkvloer

De Tilburgse wethouder Marcelle Hendrickx liet bij onderwijsinstellingen onderzoeken in hoeverre ze gebruikmaken van de meldcode. 'Daarbij bleek dat een deel van de scholen wel een meldcode heeft, maar als je doorvraagt is onduidelijk hoe het proces er in de praktijk uitziet. Wie moet melden, en wanneer? Is er training en feedback? Dan blijkt het toch niet goed geregeld en vinden mensen het ingewikkeld worden. Toen we dat bespraken met onderwijsbesturen, waren die verrast. Er is aandacht aan besteed, zeiden ze. Maar de meldcode moet van papier naar de praktijk van alledag. Als wethouder blijf ik daarover in gesprek. En dat gesprek moet ik voeren op inhoud, niet op het afvinken van een lijstje.'

Verdere inspanningen en resultaten

Niet alle betrokken professionals, wethouders en bestuurders van organisaties waarvoor de meldcode van kracht is, zijn goed op de hoogte van de manier waarop die moet worden toegepast. Wij rekenden het tot onze taak hun bekendheid met de code te vergroten en die zo goed mogelijk te doen verankeren in regiovisies, actieplannen en onderwijscurricula.

Onze inspanningen in Groningen, Drenthe, Friesland en Limburg hebben geleid tot bijeenkomsten en trainingen waar professionals hun kennis en vaardigheden over het signaleren van kindermishandeling en het gebruik van de meldcode konden vergroten. Twee acties in het actieplan 'De 10 van Noord' en enkele speerpunten en acties van de ambassadeurs in Limburg hebben specifiek betrekking op de meldcode (zie hoofdstuk 8).

De meldcode is ook opgenomen in de Regiovisies huiselijk geweld en kindermishandeling van de provincies Groningen, Friesland en Drenthe. In Groningen en Friesland wordt de meldcode meegenomen in het inwerkprogramma van basisteams en lokale gebiedsteams. Ook de regio's Amsterdam en Limburg gaan in hun regiovisies in op de meldcode.

4.

Minder kinderen de dupe van vechtscheidingen

Jaarlijks krijgen ongeveer 55.000 minderjarige kinderen te maken met een scheiding van hun al dan niet gehuwde ouders. Deze scheidingen kunnen zowel een vindplaats als een bron van huiselijk geweld en kindermishandeling zijn. Veel 'vechtscheidingen' kennen immers al een verleden van deze vormen van geweld; daarnaast kunnen tijdens de scheiding gedragspatronen ontstaan die voor de kinderen onveilig, schadelijk en gewelddadig zijn.

Voorals hun ouders elkaar jarenlang in de haren blijven vliegen of er niet in slagen goede afspraken te maken over de omgang met de kinderen, kunnen die kinderen daarvan ernstige gevolgen ondervinden. Op korte termijn kan zo'n vechtscheiding gedrags- en concentratieproblemen opleveren, op de lange termijn kan het aangaan en onderhouden van relaties worden bemoeilijkt. Ook kunnen fysieke problemen ontstaan. Geschat wordt dat jaarlijks ongeveer 3.500 kinderen knel komen te zitten in een vechtscheiding²¹.

Veel partijen zetten zich in om minder kinderen de dupe te laten worden van (v)echtscheidingen, maar de samenhang van die pogingen laat te wensen over. Bij de diverse betrokken beroepsgroepen bestaat een wildgroei aan visies, pilots, richtlijnen, protocollen, interventies en verbetertrajecten. Kennis en informatie komen niet bij elkaar en good practices worden niet verspreid, waardoor lacunes en overlappings ontstaan. Een rechter weet daardoor niet welke interventies goed, minder goed of zelfs schadelijk kunnen zijn. Goedbedoelde inspanningen worden ook vaak bemoeilijkt doordat professionals uit zorg en recht elkaars visie en taakopvatting onvoldoende kennen en elkaar door een ander taalgebruik verkeerd verstaan.

Ook in andere opzichten schort het bij vechtscheidingen aan goede samenwerking tussen de betrokken instanties. Vechtscheidingen zijn een gezinsprobleem, maar in veel gevallen lijkt niemand een volledig overzicht te hebben. Bovendien zijn er grote regionale verschillen, die met de decentralisatie van de jeugdzorg naar gemeenten nog groter

lijken te worden. Veel gemeenten zijn zoekende hoe ze regie kunnen uitoefenen in deze complexe materie en hoe ze een goed hulpaanbod kunnen bieden aan gezinnen en kinderen die met (v)echtscheiding te maken krijgen.

Inspanningen en resultaten

Wij hebben deze problematiek met betrokken partijen besproken. Zo organiseerden wij in mei 2014 de werkconferentie 'Uit de Houdgreep'. Honderdvijftig professionals en leidinggevendenden uit de zorg, het recht en de wetenschap kwamen toen voor 't eerst bijeen om gezamenlijk knelpunten te analyseren en verbeteracties te ontwikkelen op het gebied van vechtscheidingen.

Daarbij bleek dat betrokken professionals vaak over onvoldoende kennis en kunde beschikken om vroegtijdig en snel in te grijpen, en daarmee te voorkomen dat een complexe scheiding uitloopt op een vechtscheiding.

Daarnaast blijkt de factor tijd de gevolgen van het scheidingsproces nog te kunnen verzwaren. Juridisering en lange procedures leiden tot escalatie van het conflict. Op de rechtszitting is vaak onvoldoende tijd om te zoeken naar een andere dan een juridische oplossing. Bovendien zijn lange procedures 'lonend' voor advocaten en niet-willende ouders. Hun belang vormt een perverse prikkel om een duurzame oplossing te traineren. Advocaten komen op voor de belangen van hun cliënten, ouders dus, wat escalierend kan uitwerken, terwijl een kind juist is gebaat bij de-escalatie.

Als rode draad werd op de werkconferentie zichtbaar: er is te weinig oog voor het kind. Dat geldt voor hulpverleners - zij moeten beter worden getraind in het voeren van gesprekken met kinderen - maar ook voor het juridische proces van scheiden. Wij kwamen tot de conclusie dat dit proces in het nadeel van de kinderen werkt. De manier waarop een scheiding juridisch is ingekleed, is afgestemd op de rechten en plichten van de ouders - niet op het belang van het kind.

De aandachtspunten van 'Uit de Houdgreep' werden uitgewerkt op kleinere werkconferenties. Daarnaast hebben wij samen met Villa Pinedo bijeenkomsten met ervaringsdeskundige kinderen en ouders georganiseerd. Ook andere partijen zijn actief geweest. De departementen van VenJ en VWS hebben in 2014 een actieplan opgesteld. Het Nederlands Jeugdinstituut heeft een Richtlijn scheiden en een handreiking 'Van gekibbel tot (v)rechtscheiding' ontwikkeld. ZonMW heeft vier gemeentelijke pilots vechtscheidingen geïnitieerd en in Rotterdam en Noord-Nederland zijn pilots uitgevoerd met de regierechter echtscheidingen en ter preventie van vechtscheidingen.

Betere borging van het belang van kinderen

Tijdens een expertmeeting in 2016 ter afronding van onze inzet op dit gebied hebben we de oogst geïnventariseerd en tevens vastgesteld dat er nog een hoop werk aan de winkel is. Het belang van minderjarige kinderen die bij een scheiding betrokken zijn, moet beter worden geborgd door meer inzet op preventie en vroegtijdige signalering, meer evidence-based interventies en betere samenwerking en centrale regie bij het echtscheidingsproces.

Gemeenten zouden een kosteloos, laagdrempelig en multidisciplinair inlooppunt kunnen inrichten, waar ouders die een scheiding overwegen bij iedere stap in het scheidingsproces informatie kunnen krijgen over de gevolgen van een scheiding voor henzelf, hun partner en hun kinderen.

Verder vinden wij dat het uitgangspunt van gezamenlijk ouderlijk gezag kritischer dan nu moet worden bezien. Soms is dit immers niet haalbaar, soms niet gewenst; vaak spoort het ook niet met de feitelijke situatie vóór de scheiding. Snellere herkenning van onmacht bij ouders om het gezamenlijk ouderschap waar te maken moet leiden tot een eerder besluit om eenhoofdig gezag toe te wijzen. En daarmee tot duidelijkheid en rust voor het kind.

Het scheidingsproces: 'Niemand ziet het hele plaatje'
'Scheiden is voor mensen één doorlopend proces,' zegt Deirdre Klijn, rechter bij de rechtbank Noord-Nederland. 'Door de manier waarop ze dat proces nu doorlopen, zitten er schotten in en dat kan tot problemen leiden. Als rechter weet ik, net als de advocaat, niets méér van het voorafgaande proces dan wat ouders, en soms hun kinderen, zelf vertellen. Misschien heeft een mentor op school al contact gehad met het kind, omdat het niet goed ging. En de politie, omdat ze een pakje kauwgom heeft gejat. En de dokter, omdat ze buikpijn heeft. Kleine, overzichtelijke problemen, als je niet beter weet. En niemand weet beter, want niemand ziet het hele plaatje. 'Het is ook een illusie om te denken dat emotionele problemen en praktische problemen rond scheiden los van elkaar staan en dus apart op te lossen zijn. Als je geen huis hebt of de alimentatie komt niet door, zodat je niet genoeg geld hebt om rond te komen met de kinderen, ben je niet snel geneigd te investeren in betere communicatie over een omgangsregeling. Deze problemen staan juridisch los van elkaar, maar voor het gezin zijn ze verweven. Er zou dus één instantie moeten zijn die in de fase voorafgaand aan de rechtbank overzicht heeft en de regie op zich neemt. Die weet welke praktische en emotionele hulp mensen nodig hebben en hen daarmee in contact kan brengen. Wie doet dat? De gemeente zou het moeten kunnen, denk ik.'

Het belang van de kinderen vergt ook aanpassingen van de juridische procedure bij echtscheiding. Deze procedure is gericht op het maken van afspraken tussen de scheidende ouders. De belangen van hun kinderen zijn daarbij op dit moment niet goed geborgd. Wij vinden dat het scheidingsproces zodanig moet worden herontworpen dat de afspraken tussen ouders en minderjarige kinderen vooropstaan.

Bij de start moet een goede conflictanalyse worden gemaakt, die tijdens het proces regelmatig wordt herijkt. Zo nodig moet een bijzonder curator worden aangewezen, die gevraagd en ongevraagd aan de rechter advies kan uitbrengen ten behoeve van het kind, ongeacht de leeftijd van dat kind. Perverse (financiële) prikkels die tot escalering en juridisering van het proces kunnen leiden, moeten worden weggenomen. Het juridische scheidingsproces moet ook in de tijd worden begrensd; aan eindeloos doorprocederen moet een halt worden toegevoerd. Ook moeten advocaten en mediators onder de werking van de Wet meldcode worden gebracht.

Rechters moeten kunnen beschikken over betere informatie en een beter inzicht in het hulpaanbod dan nu het geval is. De Raad voor de Kinderbescherming moet een hoofdrol spelen bij het ordenen en duiden van de beschikbare informatie en het ontsluiten van de juiste interventies. Voor deze taken moet een goede databank beschikbaar komen, waarin zowel de reeds effectief gebleken methodes te vinden zijn als de pilots, proeftuinen en dergelijke die nog lopen. Met deze landelijke database kan ook het eindeloos opnieuw aangaan van nieuwe experimenten en hernieuwde experimenten worden tegengegaan. Niet alleen kost dit onnodig veel geld, het inzetten van onjuiste methodes kan schadelijker zijn dan geen hulp verlenen.

Wij vinden verder dat kinderen buiten de rechtbank gehoord moeten kunnen worden. Een rechtszaal is voor hen een intimiderende omgeving, waar ze ook nog hun ruziënde ouders kunnen tegenkomen.

5.

Meer aandacht voor seksueel misbruik van kinderen met een verstandelijke beperking

Het onderwerp seksueel misbruik vraagt speciale agendering vanwege het weerbarstige karakter ervan. Signalen en meldingen van seksueel misbruik roepen weerstand op. Men wil en kan het vaak niet geloven en weet niet op welke manier men kan helpen en welke stappen moeten worden gezet. Daardoor worden signalen vaak niet of te laat herkend en blijven veel seksueel misbruikte kinderen buiten beeld.

Praten over misbruik van kinderen is moeilijk, zeker als het gaat om kinderen met een verstandelijke beperking. Toch blijkt misbruik van kinderen uit deze bij uitstek kwetsbare groep ontstellend vaak voor te komen. Dit is een groot en onderschat probleem. Kinderen met een verstandelijke beperking lopen drie tot vijf keer zo veel risico te worden mishandeld of misbruikt als andere kinderen. Zij lopen extra gevaar in de jeugdprostitutie te belanden. Zes van de tien vrouwen met een verstandelijke beperking rapporteren seksueel misbruik te hebben meegemaakt¹⁴. Hoe ernstiger de beperking, hoe hoger het risico van misbruik.

Het probleem wordt nog verergerd doordat het signaleren, stoppen en aanpakken van misbruik bij deze kinderen moeizaam verloopt. Niet alleen praten slachtoffers er zelf vaak niet over, ook herkennen mensen in hun omgeving de signalen veelal niet. Vaak zijn die signalen niet eenduidig terug te voeren op seksueel geweld. Bovendien worden de kinderen vaak niet geloofd. Verder zijn evidence-based interventies met betrekking tot preventie, signalering, opsporing en behandeling voor deze kinderen in nog mindere mate voorhanden dan voor andere.

Het grootste gevaar dreigt binnen instellingen. Kinderen met een lichte verstandelijke beperking die opgenomen zijn in een instelling lopen in Nederland negen keer meer risico op seksueel misbruik dan hun peers die thuis wonen¹⁵. Wij besteden aan deze doelgroep dan ook speciale aandacht in het Nationaal programma.

Inspanningen en resultaten

Wij hebben ons ingespannen om het onderwerp seksueel misbruik, met speciale aandacht voor kinderen met een beperking, op de kaart

te krijgen. Die pogingen verliepen moeizaam. Zowel bij gemeenten als bij (onderwijs)instellingen en andere organisaties laat de ontvankelijkheid voor dit onderwerp te wensen over en staat het nog onvoldoende op de agenda. Kenmerkend was het verloop van onze pogingen om het onderwerp te bespreken met de wethouder van een van de grote gemeenten. Diverse contacten en toezeggingen leidden uiteindelijk tot niets.

Ook waar wij er wel in slaagden het thema 'seksueel misbruik bij kinderen met een beperking' te agenderen, is dat nog maar een eerste stap. Het is essentieel dat daaraan concrete acties worden verbonden. Weinig gemeentebestuurders en professionals realiseren zich dat deze groep extra training van professionals en andere interventies vereist dan gebruikelijk. Daardoor is er onvoldoende specifiek op deze kinderen toegesneden hulpaanbod en krijgen zij niet de benadering en behandeling die ze nodig hebben.

Wij vinden dat gemeenten extra aandacht moeten geven aan een multidisciplinaire aanpak van seksueel misbruik bij kinderen met een beperking. Weinig gemeenten voeren specifiek hierop gericht beleid. Rotterdam en Tilburg geven het goede voorbeeld. Beide gemeenten organiseerden bijeenkomsten over deze vorm van misbruik en plaatsten het bestrijden ervan hoog op de agenda. In hoofdstuk 8 gaan we hier verder op in.

Meteen ingrijpen of afwachten?

'Elke situatie leert ons opnieuw dat de benadering van seksueel misbruikte kinderen met een beperking om maatwerk vraagt,' zegt Gerrienne Rozema, directeur van Veilig Thuis Midden-Brabant. 'We komen soms voor heel lastige afwegingen te staan. Bijvoorbeeld: wachten we eerst het kinderverhoor door de politie af, of grijpen we nú in en stellen we het kind direct veilig zonder afdoende bewijs? Mag een meisje van zestien zelf het tempo van het proces bepalen of gaan we haar overrulen? Dat soort zaken vraagt altijd om een integrale benadering, waarbij zorg- en justitiepartners nauw samenwerken.'

6.

Wetenschappelijk onderzoekprogramma naar effectiviteit

Hoe komt het dat de programma's en interventies die worden ingezet bij kinderen, ouders en gezinnen nog niet zichtbaar hebben geresulteerd in minder kindermishandeling? Die vraag hangt als een zware schaduw boven ieder rapport over het probleem. Een van de mogelijke oorzaken is bijna te simpel om geloofwaardig te zijn: we weten eenvoudigweg niet goed met welke instrumenten we het probleem het beste te lijf kunnen gaan. Hulpverleners bieden kinderen en hun ouders allerlei soorten hulp aan, maar tasten veelal in het duister over de effectiviteit daarvan. Van slechts een enkele interventie is bekend of ze effectief is. In de woorden van een vertrouwensarts met dertien jaar ervaring: 'De hulp die we inzetten, lijkt soms op het gooien met dartpijltes.'

Op dit moment moeten we roeien met de riemen die we hebben, maar eigenlijk vinden wij het inzetten van deze instrumenten en interventies ethisch discutabel. Mogelijk zijn zelfs interventies in gebruik die contraproductief werken.

Inspanningen en resultaten: de onderzoekagenda

Wij hebben intensief samengewerkt met ZonMw en onderzoekers om een [meerjarig wetenschappelijk onderzoekprogramma](#) te ontwikkelen naar de effectiviteit van interventies en instrumenten, gericht op het voorkómen, signaleren, stoppen en behandelen van kindermishandeling.

In november 2015 is via een digitale raadpleging een concept-onderzoekagenda voorgelegd aan professionals, onderzoekers en beleidsmakers. Februari 2016 is deze agenda in een brede expertmeeting vastgesteld. Hiermee is voor het eerst concreet en in samenhang aangegeven wat er nodig is aan effectiviteitsonderzoek op dit gebied.

De onderzoekagenda kent twee lijnen. Bij de eerste gaat het om onderzoek naar de effectiviteit van (elementen uit) bestaande interventies en instrumenten. De te onderzoeken onderwerpen zijn onderverdeeld in:

- **Voorkómen:** ondersteuning bij opvoeding en vroeg-preventieve interventies
- **Signaleren:** o.a. risicotaxatie-instrumenten en screeningsinstrumenten
- **Stoppen:** o.a. op plegers gerichte interventies

- **Behandelen:** traumabehandeling, multidisciplinaire aanpak en behandeling van (zeden)plegers

Bij de tweede onderzoeklijn gaat het om ondersteunend onderzoek om bij het doen van effectiviteitsonderzoek de juiste keuzen te kunnen maken. De onderwerpen zijn:

- **Risicofactoren:** risicofactoren bij slachtoffers en plegers, beschermende factoren bij gezinnen die het ondanks moeilijke omstandigheden goed doen
- **Voorkómen:** risicogezinnen, verwaarlozing en overdracht op volgende generaties
- **Signaleren:** kennis en vaardigheden van professionals, afstemming en taakverdeling tussen ketenpartners, voorspellende modellen en kwaliteit van het feitenonderzoek bij melding
- **Stoppen:** wanneer moet een kind uit zijn vertrouwde omgeving worden weggehaald?
- **Behandelen:** welke (elementen uit) behandelinterventies, gericht op gezinnen, slachtoffers en plegers, zijn effectief?
- **Monitoring:** o.a. langetermijngevolgen van kindermishandeling

Wij hebben ons ingezet om de agenda uitgevoerd en gefinancierd te krijgen. Er zijn gesprekken gevoerd met ministeries, fondsen, beroepsverenigingen, onderzoeksinstituten en ngo's. VWS heeft als eerste bijna een miljoen euro aan ZonMw verstrekt voor het onderzoeken van twee onderwerpen uit de agenda. VenJ wil bijdragen door onder andere aan het WODC te verzoeken delen van de onderzoekagenda uit te (laten) voeren. De omvang van de bijdrage (inhoudelijk en budgettair) is nog onbekend.

Op grond van de financiering van soortgelijke onderzoekprogramma's bij VWS verwachten wij dat met het uitvoeren van de gehele onderzoekagenda ten minste dertig miljoen euro gemoeid zal zijn. Wij vinden dan ook dat het rijk hiervoor de komende tien jaar jaarlijks drie miljoen euro ter beschikking moet stellen.

ZonMw, respectievelijk het WODC dienen de agenda om te zetten in een uitvoeringsprogramma en de realisatie ter hand te nemen. Daarbij moet worden voorkomen dat versnippering van onderzoek plaatsvindt doordat lukraak allerlei kleine projecten worden opgestart. Samenwerking in consortia en het onderbrengen van onderzoek in lang lopende programma's kan dit risico afwenden.

7.

Activeren van bestuurders

Bestuurders vormen voor ons een belangrijke doelgroep. Gemeentebestuurders, maar ook bestuurders van instellingen waarvoor de Wet meldcode van kracht is, hebben een eigen rol en verantwoordelijkheid bij de aanpak van kindermishandeling. In de praktijk wordt deze betrokkenheid onvoldoende waargemaakt. Wij vinden dat bestuurders zich ervan moeten verzekeren dat ze alle risicokinderen op het netvlies hebben en houden, totdat voor hen duurzame veiligheid is bereikt. Ook moeten zij weten hoe de meldcode en de kindcheck binnen hun organisatie wordt uitgevoerd, moeten zij hun professionals stevig trainen in het gebruik daarvan en moeten zij het aantal meldingen bijhouden.

Bestuurders moeten daarnaast hun organisatieprincipes, doelstellingen en werkwijzen beter afstemmen op het signaleren en tegengaan van kindermishandeling. Ook moet hun rol en verantwoordelijkheid op een zodanige manier worden vastgesteld dat ze erop kunnen worden aangesproken als hun organisatie verzuimt te handelen.

Daarvoor is een goed systeem van monitoring onmisbaar. Iedere bestuurder hoort te willen weten of zijn beleid de beoogde uitwerking heeft, dus of er sprake is van outcome, en of de uitvoering op schema ligt. Weet je waar de kinderen zitten, welk probleem zij hebben, wat daarvan de oorzaak is, welke hulp ze krijgen en of die hulp werkt? Voor professionals geldt hetzelfde. Hulp bieden aan slachtoffer en dader zonder te weten of die wel effectief is, komt neer op een slag in de lucht. Ook bij het maken en uitvoeren van beleid is meten, evalueren en bijstellen essentieel. Alleen als dat gebeurt, krijgen we minder kindermishandeling.

Inspanningen en resultaten

We hebben ons best gedaan om bestuurders te activeren. Wij richtten ons daarbij op wethouders en burgemeesters, maar ook op bestuurders bij het onderwijs en het voorschoolse veld, bij gehandicaptenzorg, zorgverzekeraars, beroepsverenigingen en opleidingsinstanties.

'Durf buiten de lijntjes te kleuren'

'Binnen onze gemeente loopt het goed,' zegt Eugenie Cuijpers, wethouder van de gemeente Roerdalen, 'onder andere doordat ik nauw samenwerk met de burgemeester. We overleggen veel over probleemgevallen. Tip: durf als wethouder en als burgemeester buiten de lijntjes te kleuren, loop regelmatig bij elkaar binnen. Die wil moet er van beide kanten zijn: met elkaar nadenken hoe je twee portefeuilles bij elkaar kunt brengen om één oplossing te bedenken, in plaats van meerdere hulpverleners er op te zetten vanuit beide portefeuilles.'

Wethouders

Preventie van kindermishandeling dient topprioriteit te zijn in het jeugdbeleid van gemeenten. Preventie bespaart veel persoonlijk leed en is bovendien de meest effectieve manier om het probleem te lijf te gaan. Een proactieve benadering is daarbij geboden. In 2013 hebben wij in een open brief aan alle colleges van B&W extra aandacht gevraagd voor preventie en het opsporen van risicogezinnen. Ook bij bestuurders van de VNG hebben we hiervoor een pleidooi gehouden. Verder hebben wij in 2013 28 Friese gemeenten bij elkaar gebracht om hen aan te sporen energie in te zetten op preventie.

Met de decentralisatie in het sociale domein is naast het preventieve ook het curatieve deel van de jeugdzorg, zoals het beschermen en behandelen van kwetsbare en getraumatiseerde kinderen, een taak van de gemeente geworden. Wethouders dragen voortaan dus de volle verantwoordelijkheid voor de jeugdzorg. Dat brengt een reeks belangrijke (regie)taken met zich mee.

Om te beginnen moeten gemeenten alle kinderen en gezinnen in beeld hebben waar een veiligheidsrisico bestaat. Hier ligt een geweldige opgave voor de jeugdgezondheidszorg (JGZ) en de scholen. Die zien vrijwel alle kinderen immers op regelmatige of dagelijkse basis en kunnen als geen andere organisatie veranderingen in hun gedrag signaleren. Wethouders kunnen de JGZ ook verplichten samen met kraamzorg voorlichting te geven aan toekomstige ouders en verzorgers over verantwoord ouderschap.

Wethouders moeten op de hoogte zijn van iedere calamiteit rond huiselijk geweld en kindermishandeling. Gemeentelijke regie moet worden gericht op daadwerkelijke vermindering van het aantal gevallen van kindermishandeling, aan de hand van meetbare outcome-doelstellingen, opgesteld in samenwerking met ketenpartners. De gemeente moet de voortgang monitoren en waar nodig bijsturen.

Een belangrijke voorspeller van kindermishandeling is een eerdere mishandeling (als slachtoffer of als pleger). Wethouders moeten vol inzetten op het voorkómen van recidive en hermeldingen. Plegers moeten veel meer hulp krijgen.

De wethouder moet ook samenwerkingsafspraken maken met bestuurders van ketenpartners. Deze samenwerking kan niet vrijblijvend zijn. Zo nodig moet ze worden afgedwongen, een taak waarvoor de gemeente verantwoordelijk is. Wethouders moeten ook via hun inkoop- en subsidiebeleid sturen op naleving van de samenwerkingsafspraken en de meldcode (inclusief kindcheck), en het beleggen van de aandachtsfunctie binnen betrokken organisaties.

Gaat het toch mis, dan vinden wij dat bestuurders en politiek verantwoordelijken hun verantwoordelijkheid moeten nemen. We hebben de jeugd zorg niet voor niets naar de gemeente gedecentraliseerd. Mocht er sprake zijn van aantoonbaar en verwijtbaar gemeentelijk falen met ernstige gevolgen voor een kind (sterfgeval, blijvend letsel), dan zou het gemeentebestuur zich moeten afvragen of het daaraan geen politieke consequenties moet verbinden. Dat is hard, maar schept ook duidelijkheid. Een transparante en consequente omgang met verantwoordelijkheden draagt bij tot een beter functioneren van bestuurders, professionals en andere betrokkenen. En dus tot het bereiken van de gestelde doelen.

Kort na de decentralisatie staat de gemeentelijke regie nog in de kinderschoenen. Landelijk moet worden omschreven uit welke elementen de regierol bestaat, lokaal moet die vervolgens op maat worden ingevuld. Om dit proces te bevorderen, hebben wij een ‘koplopergroep’ van dertien wethouders geformeerd. Deze groep kwam een aantal keren bij elkaar om inhoudelijke thema’s te bespreken en op te pakken binnen de eigen gemeente of regio.

Kwesties die daarbij aan de orde kwamen, waren: de regierol van de gemeente, het gebruik van de meldcode en de kindcheck, de aansluiting tussen veiligheid en zorg, en de samenwerking met het OM.

Dankzij de koplopergroep is in veel gemeenten extra geld en capaciteit vrijgemaakt om kindermishandeling te lijf te gaan, onder andere door aandachtsfunctionarissen aan te stellen en door zich aan te sluiten bij de Monitor aanpak kindermishandeling van het NJi. De koplopers hebben gewerkt aan deskundigheidsbevordering over de meldcode bij gemeentemedewerkers. Zij hebben duizenden sleutelfiguren bereikt en geënthousiasmeerd om het thema kindermishandeling op te pakken: bestuurders en professionals van organisaties in de keten, wethouders in omringende gemeenten.

Witte plekken in het beleid zijn hierdoor zichtbaar geworden en ingekleurd (zoals de samenwerking met huisartsen, onderwijs en het veiligheidsdomein), specifiek regionaal beleid is ontwikkeld en het thema kindermishandeling is geagendeerd bij niet-professionals, zoals kerken, sportverenigingen en vrijwilligers. De gemeente Hoogezand-Sappemeer oefent aan de hand van casuïstiek uit de praktijk met B&W in het omgaan met calamiteiten: Hoe pak je dit integraal aan als gemeente, hoe reageer je als bestuurder als je wilt denken vanuit ontschotten?

Eind 2016 resulteren deze activiteiten in een handreiking met concrete suggesties voor gemeenten die de regie rond het voorkómen en aanpakken van kindermishandeling en seksueel misbruik stevig ter hand willen nemen.

Treed ook buiten de traditionele domeinen

Een van de belangrijkste doelstellingen van de Taskforce was het vergroten van de categorie mensen die zich druk maken over kindermishandeling. Traditioneel gaat het daarbij om de beroepsgroepen die er direct mee te maken hebben, zoals zorg, politie en justitie. Maar de leden, koplopers en ambassadeurs van de Taskforce beseften al gauw dat kindermishandeling ook kan worden gesignaleerd buiten die traditionele domeinen, bijvoorbeeld bij het loket werk en inkomen en bij de leerplicht. Kerken zijn ook belangrijk. In Barneveld, waar Hans van Daalen wethouder is, heeft de gemeente ieder half jaar overleg met de voorgangers. Daarbij komt ook het thema kindermishandeling ter sprake. Van Daalen: ‘Ook binnen kerken speelt handelingsverlegenheid een rol, vanwege de vertrouwensrelatie met gemeentelieden. We gaan ook overleggen met andere niet-professionals, zoals sportverenigingen en vrijwilligers, om ook hen te wijzen op het belang van signaleren en de meldcode.’

Wethouders geven aan deelname aan de koplopergroep waardevol te vinden. Het biedt hen de mogelijkheid tot verdieping buiten de bestuurlijke drukte en de kans om inspiratie en nieuwe ideeën op te doen en van elkaar te leren. Het inzicht dat ook op niet-traditionele terreinen kindermishandeling kan worden gesignaleerd, zoals bij het loket werk en inkomen en de leerplicht, was voor velen een eye-opener.

Wij adviseren de koplopergroep wethouders om na 2016 door te gaan en hun groep uit te breiden met nieuwe gemeenten uit provincies die nu nog niet zijn vertegenwoordigd, zoals Zeeland, Noord Holland, Friesland en Overijssel. Via dit platform kunnen waardevolle ervaringen en inzichten worden uitgewisseld en verder verspreid.

Burgemeesters

Huiselijk geweld en kindermishandeling zijn niet alleen een ‘zorgissue’ maar ook een ‘veiligheidsissue’. De aanpak van kindermishandeling is daarmee niet alleen een verantwoordelijkheid van de wethouders, maar ook van de burgemeester. Deze is immers verantwoordelijk voor de veiligheid van zijn inwoners. Wij vinden dat iedere gemeente/regio bij de aanpak van kindermishandeling een stuurgroep Veiligheid en Zorg moet hebben, waarin bestuurders van alle samenwerkingspartners uit zorg, politie en OM op het hoogste niveau overleg voeren. De burgemeester is hier prominent aanwezig. Deze bestuurlijke sturingstafel moet doorgezet worden naar ambtelijk en casusniveau, waarbij zorg- en veiligheidspartners hun operationele aanpak structureel op elkaar afstemmen.

Burgemeesters moeten hun eigen verantwoordelijkheid voor de veiligheid van kinderen daadwerkelijk vorm geven. Zo kunnen zij bij huiselijk geweld de pleger een tijdelijk huisverbod opleggen. Wij roepen burgemeesters op dit instrument vaker en beter in te zetten als er sprake is van kindermishandeling, om zo de omgeving van het kind veiliger te maken.

De burgemeester kan daarnaast binnen het college de wethouders die jeugd, zorg, onderwijs, sociale zaken en werkgelegenheid in hun portefeuille hebben, aanmoedigen om risicogezinnen en -kinderen vroegtijdig op te sporen en samen te zorgen voor een passend en samenhangend preventie- en hulpaanbod

Ook moet naar ons oordeel in ieder overleg van een regio- burgemeester met de burgemeesters in zijn regio een portefeuillehouder kindermishandeling worden aangewezen, met als opdracht zijn collega’s scherp te houden op hun verantwoordelijkheid voor het opsporen en bestrijden van kindermishandeling in hun gemeente.

De betrokkenheid van de burgemeester bij de aanpak van kindermishandeling en zijn rol bij de verbinding van zorg en veiligheid blijkt bij veel burgemeesters nog niet helder op het netvlies te staan.

In 2013 hebben wij de verantwoordelijkheid van de burgemeester aangekaart bij het jaarcongres van het Nederlands Genootschap van Burgemeesters (NGB). We deden daar een oproep om zelf in de bres te springen voor de veiligheid van kinderen en niet alles aan de wethouders over te laten. Kort daarna hebben wij deze oproep herhaald in een open brief aan alle burgemeesters en in een artikel in het blad van het NGB. Het NGB heeft samen met ons een ‘tafel’ georganiseerd waar geïnteresseerde burgemeesters indringend het gesprek aangingen over kindermishandeling en hun rol bij de aanpak daarvan.

Ter ondersteuning hebben we in het hele land bijeenkomsten georganiseerd waar we in discussie gingen met burgemeesters. Daarmee hebben we tot nu toe 282 van de 390 burgemeesters bereikt. Bij evaluatie van deze bijeenkomsten bleken bewustwording van het thema en het aanreiken van concrete handelingsperspectieven voor burgemeesters van grote waarde. De inzet van de Taskforce heeft bij verschillende gemeenten geleid tot prioritering van het thema kindermishandeling binnen de gemeente en binnen het lokaal/regionaal veiligheidsplan, en tot meer samenhang en samenwerking tussen partners in de zorg en het veiligheidsdomein.

Burgemeester op de bres

Eberhard van der Laan, burgemeester van Amsterdam en tevens voorzitter van de Taskforce, was de eerste ‘burgemeester op de bres’. ‘Kinderen moeten weten dat zij, als ze slachtoffer zijn van mishandeling, terecht kunnen bij de politie en de Kindertelefoon, maar zeker ook bij de burgemeester’, zegt hij. ‘Een mishandeld kind moet gewoon het stadhuis binnen kunnen lopen voor een gesprek met de burgemeester en hulp. Het moet daar een veilig bastion vinden, dat verlaagt de drempel om te praten.’ De gemeente moet intern zijn voorbereid om kinderen op te vangen en door te geleiden. Ook kunnen burgemeesters hun inwoners oproepen aan de bel te trekken als bij een kind in de buurt iets niet pluis lijkt. Burgemeesters kunnen aan de kinderen laten zien dat zij ‘last resort’ voor hen willen zijn. Dat staat op een speciale sticker die wij in 2013 naar alle gemeenten stuurden. De Amsterdamse burgemeester plakte hem meteen naast de ingang van het stadhuis. Een aantal burgemeesters zet zich al actief in om zich als ‘last resort’ beschikbaar te stellen en hun medebestuurders en collega’s aan te moedigen hun voorbeeld te volgen.

Bestuurders in het onderwijs en het voorschoolse veld

Welk gedrag van ouders, verzorgers en andere volwassenen is 'niet normaal'? Wat kun je als kind in zo'n geval doen? Bestuurders in het PO, VO en MBO moeten hun docenten voorlichten en trainen in het bespreekbaar maken van kindermishandeling en seksueel misbruik, zodat leerlingen en studenten zich vrij voelen om er in de klas over te praten en leerkrachten mogelijke mishandeling tijdig kunnen signaleren. Wij vinden dat leraren in het VO en het MBO moeten worden verplicht hun leerlingen en studenten voorlichting te geven over kindermishandeling en seksueel misbruik.

Daarnaast moeten scholen en voorschoolse voorzieningen het gedrag van kinderen in de gaten houden. Zij dienen alle kinderen en gezinnen waar een veiligheidsrisico bestaat in beeld te hebben - en te houden. De overgang van kinderopvang naar basisschool en van basisschool naar voortgezet onderwijs moet vergezeld gaan van gegevensoverdracht, inclusief eventuele zorgsignalen over de veiligheid van het kind.

Om de aanpak van kindermishandeling binnen het onderwijs te versterken, hebben wij een koplopergroep van zeven bestuurders uit het primair en voortgezet onderwijs samengesteld. Op bijeenkomsten en conferenties met verschillende doelgroepen hebben deze koplopers zich onder andere gericht op het doorvoeren van de meldcode binnen hun organisaties en het verbeteren van de samenwerking met de gemeente en Veilig Thuis (wat onder andere resulteerde in agendering van het thema informatiedeling bij het gemeentebestuur).

De inspanningen van de koplopergroep onderwijs hebben in Limburg geleid tot een pilot samenwerking onderwijs-politie (zie kader *Handle with care*), (extra) scholing van eigen leerkrachten en de instelling van een contactpersoon voor de wijkteams. Daarnaast worden negenhonderd docenten via een e-learning module getraind in het werken met de meldcode. Op de rol staan bijeenkomsten voor bestuurders van VO en voor professionals/teamleiders/locatiedirecteuren in Limburg. Doel is niet alleen bewustmaking, maar ook het inrichten van een regionaal netwerk met alle ketenpartners. Het thema staat inmiddels op de agenda van de PO-Raad en de VO-Raad. Ook deze koplopergroep raden we aan na 2016 door te gaan.

Samenwerking met de 'Beweging tegen kindermishandeling en seksueel misbruik' kan daarbij voor alle partijen voordeel opleveren. Deze beweging, bestaande uit bestuurders van een achttal landelijke organisaties voor onderwijs, kinderopvang, peuterspeelzalen en belangenverenigingen van ouders, hebben wij in 2016 samen met de PO raad op gang gebracht. De ministeries van OCW en SZW hebben financiële ondersteuning toegezegd. De beweging komt met haar

manifest naar buiten bij de officiële kick-off in de Week tegen Kindermishandeling 2016.

De acht organisaties gaan actief de samenwerking met collega's en ketenpartners opzoeken. Zij willen de dialoog met kinderen en ouders versterken, de kennis bij professionals over de meldcode vergroten en de handelingsbereidheid van professionals bevorderen.

Wij hebben verder op maat gesneden presentaties verzorgd bij de onderwijsinspectie en binnen alle verschillende onderwijssectoren: PO, VO en Speciaal Onderwijs. Daarmee hebben we hen op scherp gezet waar het gaat om het toepassen en handhaven van de meldcode. Onze contacten met het onderwijs en het voorschoolse veld hebben ons duidelijk gemaakt dat daar nog een wereld te winnen valt als het gaat om het signaleren van vermoedens van kindermishandeling en het daarop volgende handelen van professionals.

Handle with care

In Midden-Limburg en Parkstad zijn de voorbereidingen voor de pilot *Handle with care* in volle gang. Gemeente, onderwijs en politie werken hierbij samen om alerter te kunnen reageren op signalen van kindermishandeling. Joao van Zomeren, bestuurder van onderwijskoepel INNOVO in Heerlen en lid van de koplopergroep onderwijs, licht toe: 'De ochtend na een melding van huiselijk geweld geeft de politie een signaal aan de school van het kind: "handle with care", zonder nadere informatie, maar zodanig dat de school wel alert kan zijn op signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling, en het kind extra kan ondersteunen.' Els Brekelmans, plaatsvervangend korpschef politie Limburg, specificeert: 'Er zijn zeker mogelijkheden om op een zorgvuldige wijze informatie met elkaar te delen. Je kunt in dit geval volstaan met minimale informatie, bijvoorbeeld dat er thuis "iets heeft plaatsgevonden." Zonder te vertellen wat precies, tussen wie, etcetera.'

Het streven is in de gemeente Heerlen alle scholen bij de pilot te betrekken. Als dat niet haalbaar is, wordt prioriteit gelegd bij de scholen in achterstandswijken.

Bestuurders in de gehandicaptenzorg

In 2012 bracht de commissie-Samson verslag uit. Het kabinet nam verschillende aanbevelingen over om de veiligheid van kinderen in instellingen te vergroten. Geen daarvan had betrekking op instellingen in de gehandicaptenzorg.

Wij hebben ons daarom ingezet om bestuurders van instellingen in de gehandicaptenzorg bewuster te maken van hun verantwoordelijkheid voor de veiligheid van kinderen. Deze contacten hebben geresulteerd in een flink aantal blogs, artikelen, presentaties en een videodebat over dit onderwerp.

Wij hebben deze ervaringen ook meegenomen bij onze specifieke inzet op het gebied van seksueel misbruik van verstandelijk beperkte kinderen.

Bestuurders van zorgverzekeraars

De prijs van geweld tegen kinderen is enorm hoog - voor kinderen en hun directe omgeving, maar ook voor de samenleving. Uit onderzoek weten we dat volwassenen met een verleden van mishandeling een hoge zorgconsumptie hebben, vaak zonder werk zitten, een hoog aandeel hebben in de criminaliteit en een hoog risico lopen om op hun beurt hun eigen kinderen te mishandelen.

Preventie kost geld, maar de gevolgen van kindermishandeling kosten een veelvoud daarvan: naar schatting ten minste een miljard euro per jaar. Een groot deel daarvan komt voor rekening van de zorgverzekeraars. Zij hebben dus belang bij een goede preventie en aanpak van kindermishandeling.

Wij hebben ons ingespannen om dit onderwerp bij de zorgverzekeraars aan te kaarten, onder andere bij Zorgverzekeraars Nederland. Vooralsnog hebben zij het onderwerp kindermishandeling echter niet actief opgepakt.

Bestuurders van beroepsverenigingen en opleidingsinstanties

Willen we kindermishandeling en seksueel misbruik tijdig signaleren en aanpakken, dan zijn goed geschoolde professionals onmisbaar. Wij vinden daarom dat alle opleidingen voor professionals die werken met minderjarigen, van MBO tot en met WO, een structurele module moeten bevatten omtrent de meldcode, de privacywetgeving en het signaleren en handelen bij vermoedens van kindermisbruik.

De studenten moeten worden verplicht deze module te volgen en moeten ook worden getraind in gespreksvoering, informatie delen en multidisciplinair samenwerken.

Vanaf de start hebben wij hiervoor gelobbyd via gesprekken met opleidingsinstituten en beroepsverenigingen op het gebied van onderwijs en pedagogiek, maatschappelijk werk, jeugdzorg en geneeskunde. Wij vinden dat het invoeren van deze module veel te traag verloopt. Het is een taai proces, dat al jaren loopt, vooral bij Pabo en WO. Wanneer nemen deze opleidingsinstituten hier eindelijk eens hun verantwoordelijkheid?

Het contact met de NVO (Nederlandse Vereniging van Pedagogen en Onderwijskundigen) heeft geresulteerd in een dossier kindermishandeling op de NVO-website. In november bespreekt de NVO een voorstel om het onderwerp kindermishandeling op te nemen in de accreditatie-eisen voor de relevante WO-opleidingen. Ook wordt tijdens de Week tegen Kindermishandeling extra aandacht gevraagd voor de stappen uit de meldcode.

De NVO heeft bij de opleidingen in haar veld een enquête uitgezet over de vraag op welke manier het thema kindermishandeling bij de lessen aan de orde komt. Van de resultaten wordt een overzicht gemaakt, dat onder andere gebruikt zal worden door de Landelijke Kamer Onderwijskunde en Pedagogiek.

Hogeschool Zuyd: Kindermishandeling op alle curricula

Ambassadeur in Limburg Xavier Moonen is de drijvende kracht achter een werkgroep van de faculteit gezondheidszorg aan de Zuid-Limburgse Hogeschool Zuyd. Van de verschillende opleidingen aan deze faculteit neemt een afgevaardigde deel aan de werkgroep. Doel is kindermishandeling op de curricula van alle Hogeschoolstudenten te krijgen, te beginnen bij de faculteit gezondheidszorg. Op 17 november 2016, tijdens de Week tegen Kindermishandeling, vindt een startbijeenkomst plaats.

8.

Activeren van professionals

De preventie en aanpak van kindermishandeling en seksueel misbruik is complex en vergt de inzet van professionals uit tal van sectoren en organisaties. Goede samenwerking is van doorslaggevend belang. Professionals en bestuurders moeten taak- en organisatie-overstijgend te werk gaan. In veel gevallen moeten zij gevestigde belangen en doctrines loslaten. Basis voor de samenwerkingsafspraken is volstrekte helderheid en overeenstemming over wie wat wanneer met welk doel doet en welke organisatie wanneer waarvoor moet worden ingeschakeld.

Wij hebben ons best gedaan om in diverse regio's een betere aansluiting tussen alle ketenpartners tot stand te brengen. Dat geldt in het bijzonder voor de hulpverlening en de strafketen (politie, justitie, jeugdbescherming, rechterlijke macht en reclassering). Betere samenwerking tussen die twee sectoren kan leiden tot eerdere en betere hulpverlening aan slachtoffers en daders en tot meer zaken bij het OM. Dit kan het beste gebeuren door het afspreken van gezamenlijke doelstellingen in termen van outcome. Het verdient ook aanbeveling dat ketenpartners hetzelfde triage-instrument gebruiken en hun risicotaxatie-instrumenten op elkaar afstemmen.

Inspanningen en resultaten

Anders dan in de zorg stond bij politie en justitie van oudsher niet het slachtoffer maar de dader centraal. Opsporen en vervolgen waren de belangrijkste doelen. Hoewel in het algemeen het VenJ-programma 'Slachtoffer Centraal' en de daarmee samenhangende versterking van slachtofferrechten al tot verbeteringen hebben geleid, is het nog niet vanzelfsprekend dat in strafzaken de onveiligheid van kinderen wordt herkend en dat daarop actie volgt. De afgelopen jaren hebben wij erop aangedrongen dat ook in deze sector, als er kinderen in het geding zijn, hun veiligheid wordt vooropgesteld.

Met succes. De persoonlijke betrokkenheid van bestuurders uit zowel politie als OM was een belangrijke factor bij dat succes. Op grond van onze aansporingen zijn bij politie en OM flinke professionele verbeteringen aangebracht op het gebied van awareness, intake en interventie. Ook wat betreft informatie-uitwisseling en samenwerking werd vooruitgang geboekt, tussen politie en OM en tussen politie en zorgpartners. Een voorbeeld is het Front-office Kindermishandeling van de politie.

Front-office Kindermishandeling: Samenwerking in de praktijk
Het Front-office Kindermishandeling van de politie is een voorbeeld van georganiseerde samenwerking tussen zorg en politie. Het is 24 uur per dag bereikbaar en kan zo nodig expertise inschakelen. In drie van de tien regionale politie-eenheden zijn pilots hiermee gestart en de ervaringen zijn bemoedigend. Daarom wordt nu samen met de tien politie-eenheden gewerkt aan de opzet van Front-offices Kindermishandeling in heel Nederland. Hoewel de inbedding per eenheid kan verschillen, is de inzet in het hele land gelijk, te weten: een goede afhandeling van complexe kindermishandelingszaken, heldere verantwoordelijkheid en 24/7 bereikbaarheid van de politie voor deze zaken.

In alle arrondissementen hebben wij bijeenkomsten georganiseerd met politie, OM en de vertrouwensinspecteurs in het onderwijs, om aan de hand van praktijkvoorbeelden te bekijken hoe beter kan worden samengewerkt bij meldingen van misbruik en mishandeling in onderwijs en kinderopvang. Ook hebben we in Midden Nederland werkconferenties geëntameerd met politie, OM en zorginstellingen over de werking van het samenwerkingsconvenant dat daar al een paar jaar functioneert.

Daarnaast organiseerden wij op allerlei plekken in het land bijeenkomsten, expertmeetings en werkconferenties waar OM, politie, inspectie gezondheidszorg, ziekenhuizen, gehandicaptenzorg, Veiligheidshuizen, Family Justice Centers, Centra voor Seksueel geweld, jeugdzorg, GGZ en forensisch medische experts elkaar in wisselende samenstelling ontmoetten. Het maken en uniformeren van werkafspraken over afstemming en overdracht stond daarbij steeds centraal.

In een aantal gemeenten en regio's hebben professionals en bestuurders op ons initiatief de knelpunten bij de aanpak van kindermishandeling in kaart gebracht (onder andere aan de hand van de casusanalyse), oplossingen bedacht, actiepunten opgesteld en afgesproken wie de uitvoering ter hand neemt. Lokale partijen zijn verantwoordelijk voor inhoud en proces; wij hebben gefaciliteerd, ondersteund en de voortgang gemonitord.

Deze regionale aanpak van de Taskforce is beproefd in Noord-Nederland, Amsterdam, Zaanstad, Limburg, Tilburg, Rotterdam en de provincie Utrecht. Ook hier lag de nadruk veelal op de zorg, politie en justitieketen, zoals wij in onderstaand overzicht laten zien.

Noord-Nederland

In 2014 heeft een groep van 65 professionals en bestuurders uit Friesland, Drenthe en Groningen, op ons initiatief bijeengekomen, 25 acties geformuleerd. In 2015 besloten vijf bestuurders uit deze groep als ambassadeurs de agenderingsrol van de Taskforce over te nemen. Zij hebben - naast de 25 acties - het actieplan 'De 10 van Noord' opgesteld, als basis voor een versneld preventief beleid tegen kindermishandeling.

Deze acties hebben in belangrijke mate geholpen bij het aanscherpen en concretiseren van de noordelijke inspanningen tegen kindermishandeling. Alle sleutelfiguren worden daar nu bij betrokken en elke burgemeester neemt het onderwerp mee in de veiligheidsdriehoek. Door een samenwerkingsconvenant tussen de professionals van gebiedsteams komt het minder vaak voor dat zaken vastlopen vanwege privacykwesties.

'Wel even gemeld bij Veilig Thuis'

'De Taskforce heeft ons erop geattendeerd wat je als gemeentebestuurder allemaal méér kan doen dan tot nu toe gebruikelijk,' zegt Eric van Oosterhout, burgemeester van de Drentse gemeente Aa en Hunze. 'Zo kreeg ik een stel op bezoek om over huisvesting te praten. Het waren laag opgeleide mensen, ze zaten in een schrijnende situatie. Tussen neus en lippen door hoorde ik dat ze een kind hadden. Voordat ik optrad als ambassadeur van de Taskforce, zou ik er niet direct aan gedacht hebben te vragen waar dat kind op dat moment was, en na te gaan of het veilig was en of ze voldoende steun kregen. Dat heb ik nu wel gedaan. Daarna heb ik dit gezin voor de zekerheid wel gemeld bij Veilig Thuis, met de vraag even langs te gaan en te checken of alles daar in orde was.' Ook Marja Krans, wethouder in de gemeente Smalingerland, schroomt tegenwoordig niet om vragen te stellen als er kinderen in het geding zijn: 'Als ik bijvoorbeeld de burgemeester moet vervangen bij een gedwongen psychiatrische opname, stel ik nu ook de vraag of er kinderen in het gezin zijn en of zij veilig zijn.'

De meldcode speelt een belangrijke rol in De 10 van Noord. Gemeenten spreken kinderopvang, scholen en instellingen aan op het gebruik ervan en nemen de naleving van de meldcode en de kindcheck op bij de financieringsvoorwaarden voor zorg en welzijn. Verder worden aandachtsfunctionarissen en alle basisscholen in Groningen getraind in het gebruik van de meldcode en de kindcheck. De leerkrachten krijgen een opleiding omtrent het signaleren via de meldcode en het reflecteren op het eigen gedrag daarbij. Op 22 september 2016 hebben de vijf ambassadeurs De 10 van Noord gepresenteerd op een grote startbijeenkomst met provincie- en gemeentebestuurders en vertegenwoordigers van betrokken instellingen. Tijdens de Week tegen Kindermishandeling 2016 zullen de 23 Groninger gemeenten volgens plan een intentieverklaring tekenen dat zij De 10 van Noord gaan uitvoeren. De vijf ambassadeurs willen de regie voeren over de uitvoering van de tien punten. De eindverantwoordelijkheid berust bij de gemeenten.

Amsterdam

In Amsterdam zijn, analoog aan de aanpak in Noord-Nederland, op 8 september 2014 op ons initiatief ruim dertig vertegenwoordigers van plaatselijke instellingen bijeengekomen. Ook hier werden actiepunten benoemd en verantwoordelijkheden toebedeeld. Er is ingezet op drie thema's: onvoldoende feitenonderzoek, moeizame samenwerking en te vaak te lang wachten met ingrijpen.

Deze thema's zijn in Amsterdam planmatig opgepakt. Zo heeft het college eind 2014 het regionaal beleidskader 'Op weg naar duurzame veiligheid' vastgesteld. Deskundigheid vanuit alle ketenpartners wordt samengebracht en verder ontwikkeld. Samenwerken over de grenzen van de eigen organisatie heen is een voorwaarde om complexe problemen van huiselijk geweld en kindermishandeling aan te pakken, geweldsspiralen te doorbreken en duurzame oplossingen te realiseren.

Voorbeelden van acties rond de genoemde thema's zijn de ontwikkeling van een gemeenschappelijke gedragslijn bij vermoedens van kindermishandeling en de ontwikkeling van een model voor het werken met één regisseur per gezin waar de veiligheid van kinderen in het geding is. Criteria met betrekking tot op- en afschalen zijn

vastgelegd en met lokale teams in de regio besproken, zodat niet onnodig lang wordt gewacht met het inzetten van effectieve en op elkaar afgestemde interventies. Het gezin wordt hierbij zo veel mogelijk zelf betrokken.

De voortgang van de actiepunten is besproken tijdens een tweede door ons georganiseerde bijeenkomst op 7 oktober 2015. Deze bijeenkomsten gaven de aanpak in Amsterdam een krachtige impuls. Voortdurende aandacht voor kindermishandeling en een solide samenwerking en afstemming met ketenpartners zijn goed geborgd, onder andere in het plan 'Borgen van Veiligheid van kwetsbare gezinnen in Amsterdam'. Dit plan is opgesteld naar aanleiding van het op verzoek van B&W vervaardigde inspectierapport van het Samenwerkend Toezicht Jeugd (STJ) om lering te trekken uit calamiteiten, mede gelet op de nieuwe bevoegdheden van de gemeente in het sociale domein vanaf 2015. De uitvoering van deze actiegerichte verbeteraanpak wordt door het college zorgvuldig gemonitord.

In 2015 startte in Amsterdam ook een 'Collectief tegen Kindermishandeling'. Dit collectief is een initiatief op uitnodiging van de VNG en de departementen van VenJ, VWS en OCW. Twee speerpunten, vooral gericht op onderlinge samenwerking, worden met ketenpartners uitgewerkt: de driehoek jeugdprofessional-huisarts-onderwijs, en de keten straf-zorg, waarvan politie, Veilig Thuis en het OM de kernpartners zijn.

Amsterdam blijft doorgaan met leren en verbeteren; de ingezette activiteiten zullen in 2017 worden voortgezet.

De basisschool als toevlucht

In Zaanstad hebben, nadat burgemeester Geke Faber zich had uitgeroepen tot 'last resort' voor mishandelde en misbruikte kinderen, alle basisscholen haar voorbeeld gevolgd. Op 16 november 2015 opende de burgemeester de Week tegen Kindermishandeling in Zaanstad door op een raam van OBS De Meander in Assendelft een sticker te plakken met de tekst: 'Ben je in nood of ken je iemand in nood, ga dan naar een juf of meester die je vertrouwt, die naar je luistert en die je helpt. Ook kun je (anoniem) bellen met de Kindertelefoon (0800 0432).' Alle andere basisscholen in Zaanstad hebben daarna de sticker zelf opgeplakt. Verder hebben in die week alle zevende- en achtste-groepers de lessenserie van Het Klokhuis over kindermishandeling gevolgd.

Zaanstad

In 2015 besloten de gemeente Zaanstad en een groot aantal instellingen op ons initiatief de aanpak van kindermishandeling een extra impuls te geven. Er zijn onder meer afspraken gemaakt over het delen van kennis, elkaar aanspreken en het overwinnen van handelingsverlegenheid.

De gemeente heeft haar regierol stevig opgepakt. De afspraken zijn verwerkt in een plan van aanpak, waarbij bestuurders en leidinggevendenden in duo's aan elkaar zijn gekoppeld om samen ideeën te bedenken en impulsen te geven die de aanpak van kindermishandeling kunnen verbeteren. Zo is er een combinatie GGD-huisartsenpost ontstaan die vérgaande plannen ontwikkelt om te investeren in handelingsbekwaamheid en om kennis en expertise te bevorderen. In de curricula van de Pabo's is de meldcode opgenomen. PO, Pabo's en gemeente gaan intensief samenwerken. Pabo's gaan studenten intensiever scholen op kindermishandeling, scholen gaan stagiairs en beginnende docenten beter op dit onderwerp begeleiden en de gemeente verbindt met de jeugteams.

Ook hier heeft de gemeente vervolgbijeenkomsten georganiseerd om de acties te monitoren en de resultaten te delen. Het actieplan van de gemeente loopt tot eind 2016. Wij bevelen aan het te verlengen en te monitoren.

Limburg

In Limburg zijn op ons initiatief verschillende acties ondernomen. De Commissaris van de Koning en vijftien Limburgse bestuurders en professionals zijn een beweging 'Limburg tegen kindermishandeling' gestart. Als ambassadeurs zetten zij zich in om kindermishandeling in Limburg terug te dringen.

Op initiatief van een van de ambassadeurs is een wekelijks afstemmingsoverleg tot stand gekomen waar Veilig Thuis, OM en politie complexe gevallen van kindermishandeling bespreken. In Heerlen heeft een andere ambassadeur een grote conferentie over kindermishandeling georganiseerd voor ruim vijfhonderd deelnemers uit onderwijs, kinderopvang, (jeugd)zorg, huisartsen, ziekenhuizen, politie en de achttien Zuid-Limburgse gemeenten.

Daarnaast hebben ruim zestig professionals een actieagenda opgesteld met twaalf punten, waaronder deskundigheidsbevordering van professionals over de meldcode, en voorlichting over de werkwijze van Veilig Thuis en de privacywetgeving. Met deze twaalf punten zijn de actiehouders aan het werk gegaan. In de praktijk bleek dat moeilijker dan op voorhand verondersteld. Het merendeel van de actiehouders bleek te weinig tijd te hebben naast hun reguliere werkzaamheden, of te weinig draagvlak binnen de eigen organisatie, om echt stappen te zetten. De ambassadeurs en de provincie gaan hen ondersteunen.

De provincie heeft verder extra gelden vrijgemaakt om het Collectief tegen Kindermishandeling Heerlen/Parkstad te continueren en te verbreden naar heel Limburg.

De conferentie in Heerlen heeft ook een voorbeeldwerking naar andere regio's gehad. Zo houden gemeenten in de provincie Utrecht in november een grote bijeenkomst over geweld in gezinnen. Deze bijeenkomst is bedoeld voor alle Utrechtse professionals die met dit verschijnsel worden geconfronteerd, bij het onderwijs, het voorschoolse veld, wijkteams, politie, justitie en de gezondheidszorg.

Tilburg

In 2016 heeft de gemeente Tilburg op ons initiatief een bijeenkomst georganiseerd met zestig professionals uit verschillende sectoren (waaronder onderwijs, zorginstellingen, GGD, wijkteams, politie, Veilig Thuis, artsen en Raad voor de Kinderbescherming) die in aanraking kunnen komen met seksueel misbruik bij kinderen met een verstandelijke beperking. Naar aanleiding van de presentaties en discussies op deze bijeenkomst verklaarde de Tilburgse wethouder jeugd, een van de deelnemers aan de koplopergroep wethouders, dat zij het voorkómen en aanpakken van deze vorm van misbruik hoog op de agenda wil zetten. Een uitkomst van de bijeenkomst is een boodschappenlijstje voor de wethouder ten aanzien van dit thema.

Rotterdam

Het Netwerk aanpak seksueel geweld van de gemeente Rotterdam, ook één van de Collectieven tegen Kindermishandeling, besteedt op ons verzoek specifieke aandacht aan seksueel misbruik bij kinderen met een verstandelijke beperking. Organisaties die zich op deze groep richten, worden aan het netwerk toegevoegd.

Wij werken ook mee aan de Regiodag Rotterdam op 24 november, die dit jaar geheel in het teken staat van seksueel geweld jegens mensen met een (lichte) verstandelijke beperking. Tijdens deze Regiodag komen zo'n tweehonderd professionals uit de regio Rotterdam bij elkaar.

Professionals van de gemeente hebben een top-drie samengesteld van knelpunten bij de aanpak van seksueel geweld bij mensen met een verstandelijke beperking: organisaties kennen elkaars aanbod niet, de hulpverlening is niet opgewassen tegen de omvang van het probleem, en deze vorm van seksueel geweld wordt onvoldoende signaleerd en besproken door professionals. Een expertgroep gaat met deze knelpunten aan de slag.

9.

Activeren van burgers

Mishandelde kinderen hebben belangrijke anderen in hun omgeving nodig die hun signalen opmerken en in actie komen. Dat kan een professional zijn, maar ook bijvoorbeeld een familielid, buurvrouw of clubgenoot. Eén iemand is genoeg om de cirkel van geweld te doorbreken. Daarom moeten overheden langlopende campagnes organiseren om burgers te stimuleren bij een vermoeden van kindermishandeling in actie te komen en tot melding over te gaan.

Inspanningen en resultaten

Jaarlijks doen we ook met de Week tegen Kindermishandeling een beroep op burgers om niet passief te blijven bij een vermoeden van kindermishandeling. In november 2013 hebben wij deze actieweek voor de eerste keer georganiseerd. De eerste twee jaar werd zij aangeduid als 'Week van Kinderen Veilig'. De nadruk lag toen op de rol van professionals. In 2015 en 2016 kreeg het algemene publiek meer aandacht, onder andere via de (sociale) media. In 2015 leverde de campagne #laatzenietbarsten ruim vijfhonderd publicaties op, waarvan 317 op print, 13 op radio en tv en 177 online.

In 2016 is de campagne #ikkijknietweg geïntroduceerd. Omdat we dit rapport presenteren op de eerste dag van die campagne, kunnen we de resultaten hiervan nog niet laten zien.

Tijdens de Week tegen Kindermishandeling organiseert een groot aantal organisaties allerlei activiteiten, zoals symposia, workshops, trainingen en chatsessies. Ieder jaar neemt het aantal activiteiten toe. In 2013 waren het er 50, in 2014 120 en in 2015 meer dan 150. Ook wij hebben ons als Taskforce tijdens de Week actief ingezet, met name door het geven van presentaties.

De Week is een goed instrument gebleken om burgers op het onderwerp kindermishandeling te attenderen en verdient het daarom te worden voortgezet. Wij hebben het rijk geadviseerd hiervoor aan het Nederlands Jeugdinstituut/Movisie subsidie te verstrekken. Zij zijn bereid gevonden de organisatie van de Week na 2016 - in ieder geval tot 2020 - op zich te nemen.

VOOR DE CAMPAGNE #IKKIJKNIETWEG ZIJN TWEE 360 GRADEN ONLINE-FILMS ONTWIKKELD WAARIN TWEE SCÈNES ZICH TEGELIJKERTIJD AFSPLEN VOOR DE KIJKER.

KLIK OM DE EERSTE 360° VIDEO TE BEKIJKEN

KLIK OM DE TWEEDE 360° VIDEO TE BEKIJKEN

Bijlage c

Aanbevelingen monitorrapportages

Bij de oprichting van de Taskforce in augustus 2012 kreeg zij als een van haar taken mee toe te zien op de uitvoering van het 'Actieplan aanpak kindermishandeling 2012-2016', ook wel aangeduid als het actieplan 'Kinderen veilig'. In dit plan gaf het rijk aan waarop het in deze periode wilde inzetten bij de aanpak van kindermishandeling en seksueel misbruik. Later werd deze opdracht uitgebreid met het toezien op de uitvoering van de aanbevelingen van de commissie-Samson. De Taskforce heeft ten behoeve van deze opdracht een monitor ontwikkeld. Zij heeft in totaal vijf keer aan de bewindslieden van VenJ en VWS over de voortgang gerapporteerd: in november 2012 (nulmeting), mei 2013, november 2013, mei 2014 en november 2014. Iedere monitorrapportage bevatte een overall analyse met aanbevelingen, en per actie waar nodig eveneens aanbevelingen. De voornaamste volgen hieronder.

In *november 2012* constateerde de Taskforce dat de acties zoals geformuleerd in het actieplan onvoldoende informatie gaven over doel, resultaat, planning, eigenaarschap en rolopvatting (van eigenaar tot facilitator) van de actiehouders. De Taskforce pleitte daarop voor het SMART herformuleren van de ambities in het actieplan. De departementen hebben deze aanbeveling met ondersteuning van de Taskforce en een externe consultant uitgevoerd. Ook constateerde de Taskforce dat sommige acties dusdanig met elkaar samenhangen dat ze zonder afstemming moeilijk uitvoerbaar waren. Verder gaf de Taskforce aan dat de beoogde effecten (outcome) van de acties veelal niet benoemd waren: het was niet helder of en in hoeverre de acties na uitvoering daadwerkelijk bijdroegen aan een feitelijke vermindering van kindermishandeling en seksueel misbruik. De Taskforce adviseerde daarom meer samenhang en doelgerichtheid (bijdrage aan de beoogde effecten) tussen de acties aan te brengen. Deze aanbeveling heeft de Taskforce herhaald in alle latere monitorrapportages. De Taskforce adviseerde ook nieuwe acties te ontwikkelen om meer kinderen op de radar te krijgen. Dit advies werd herhaald in de monitorrapportages van mei en november 2013.

In de monitor van *mei 2013* adviseerde de Taskforce verder om per actie kwaliteitseisen te benoemen en de acties op te nemen in een netwerkplanning en te prioriteren. Ook adviseerde de Taskforce de departementen aandacht te geven aan het borgen van hun acties bij uitvoerende organisaties. Bij de actie 'verbeteren van informatie-uitwisseling zorg-jeugdzorg' adviseerde de Taskforce extra aandacht te besteden aan de uitvoerbaarheid van samenwerkingsafspraken.

In de monitor van *november 2013* deed de Taskforce de aanbeveling de actie 'evaluatie regierol gemeenten' hoge prioriteit te geven. Meer specifiek adviseerde zij in het evaluatierapport inzicht te verschaffen in de uitvoering van de regierol per gemeente.

Daarnaast adviseerde de Taskforce de departementen ten aanzien van een aantal specifieke acties de bruikbaarheid in het veld te (laten) onderzoeken of na te gaan of zij de gewenste effecten opleverden (bijvoorbeeld of de samenwerkingsafspraken tussen (geestelijke) gezondheidszorg en jeugdzorg ook tot een betere informatie-uitwisseling leidden, en of de invoering van de Wet meldcode de beoogde effecten had). Met het oog op de naderende Midterm Review van het actieplan adviseerde de Taskforce effectstudies te laten uitvoeren naar in ieder geval die acties waarvan de grootste bijdrage aan de reductie van kindermishandeling werd verwacht. Beide laatstgenoemde adviezen werden herhaald in de monitor van mei 2014.

In de monitor van *mei 2014* adviseerde de Taskforce verder bij de actie 'intensiveren opsporingsonderzoek' na te gaan of de generieke trajecten en activiteiten binnen politie en OM daadwerkelijk leidden tot meer behandeling van strafzaken op het gebied van kindermishandeling en seksueel misbruik. Dit advies werd herhaald in de monitor van november 2014.

In de monitor van *november 2014*, de laatste rapportage, constateerde de Taskforce verder dat de uitvoering van het actieplan gestaag vorderde: negen van de 29 acties waren uitgevoerd, vier acties liepen (verder) uit; het overgrote deel verliep volgens plan. Bij vijf acties was onvoldoende tot niet getoetst of de producten of het proces voldeden aan de gestelde kwaliteitseisen. Bij drie acties werd expliciet effectonderzoek aanbevolen. Zo constateerde de Taskforce dat het onduidelijk was of de uitvoering van de actie 'contactfrequentie gezinsvoogdij verhogen' na de ontwikkeling van een richtlijn voor gemeenten ook leidde tot meer face-to-face contact. Met betrekking tot de actie 'verbeteren van informatie-uitwisseling zorg-jeugdzorg' adviseerde de Taskforce het delen van informatie verplicht te stellen: als een van de bij een kind betrokken organisaties/professionals een redelijk vermoeden van kindermishandeling heeft, moeten alle betrokken organisaties/professionals in die informatie delen. Zo nodig moet daarvoor de wet worden aangepast. Verder adviseerde de Taskforce het rijk om in overleg met de VNG na te gaan hoe de gemeenten geprikkeld kunnen worden hun regierol daadwerkelijk ter hand te nemen.

In deze laatste monitorrapportage onderstreepte de Taskforce het grote belang van een samenhangend en doelgericht SMART geformuleerd programma, het monitoren van de uitvoering daarvan en het uitvoeren van effectgericht onderzoek. Daarnaast vond de Taskforce dat het rijk acties moet ontwikkelen om meer kinderen 'op de radar te krijgen'. Ultieme vraag blijft voor de Taskforce in hoeverre de acties leiden tot minder kindermishandeling. Dat dient het rijk periodiek na te gaan.

Noten

¹Bron: Universiteit Leiden/TNO, *Kindermishandeling 2010, De Tweede Nationale Prevalentiestudie Mishandeling van Kinderen en Jeugdigen*, 2011

²Bron: Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen, *Op goede grond, De aanpak van seksueel geweld tegen kinderen*, Den Haag, 2014

³Bron: M.J. ter Voert en T. Geurts, *Evaluatie ouderschapsplan: een eerste verkenning*, WODC, Den Haag, 2013

⁴Bron: W. van Berlo e.a., *Beperkt weerbaar*, Rutgers/Movisie, Utrecht, 2011

⁵Bron: rapport commissie-Samson, *Omringd door zorg, toch niet veilig*, Amsterdam, 2012

Taskforce kindermishandeling en seksueel misbruik

Lange Voorhout 13
2514 EA Den Haag
T: 070 - 376 58 30
info@tfkinderenveilig.nl
www.taskforcekinderenveilig.nl

Postadres

Postbus 556
2501 CN Den Haag

Tekst

Herman Vuijsje

Ontwerp en opmaak

Mooijontwerp

Fotografie

Foto Corinne Dettmeijer: Ivar Theunissen/I am Ivar

Datum

november 2016

